

Przedmiotowy system oceniania z geografii

Rok szkolny 2023 / 2024

Przedmiotowy System Oceniania polega na rozpoznawaniu przez nauczyciela poziomu i postępów w opanowaniu przez ucznia wiadomości i umiejętności w stosunku do wymagań edukacyjnych, które wynikają z programu nauczania oraz formułowania oceny. Dzięki PSO możemy uzyskać informację o poziomie osiągnięć edukacyjnych ucznia i jego postępach w nauce. Motywuje ucznia do pracy, uświadamiając mu braki w zakresie wiedzy oraz wdraża go do samokontroli.

Cele ogólne oceniania:

- Rozwijanie zainteresowań geograficznych i kształtowanie właściwych postaw
- Badanie poziomu opanowania i postępów uczniów w opanowaniu wiedzy i umiejętności programowych
- Informowanie o poziomie osiągnięć ucznia
- Motywowanie i wdrażanie ucznia do samodzielnej i systematycznej pracy
- Pomoc uczniowi w samokształceniu

Przedmiotem oceny są: wiadomości i umiejętności przedmiotowe, oraz postawy i wartości kształtowane w procesie dydaktycznym.

Ocenianiu podlegają:

- testy sprawdzające po każdym dziale materiału
- obserwacja pracy uczniów na lekcji, praca w grupach, aktywność na lekcji
- przygotowanie do zajęć
- odpowiedzi ustne
- dodatkowe prace (np. prezentacje, udział w projekcie, itp.)
- krótkie prace pisemne (kartkówki, prace domowe)
- udział w konkursach przedmiotowych
- umiejętności praktyczne np. posługiwanie się kompasem, planem, mapą.

Prace pisemne (testy, sprawdziany, klasówki) oceniane są w systemie punktowym i przeliczane poprzez skalę procentową w następujący sposób:

98% - 100%	celujący	6
85% - 97%	bardzo dobry	5
70% - 84%	dobry	4
55% - 69%	dostateczny	3
40% - 54%	dopuszczający	2
0% - 39%	niedostateczny	1

Zasady oceniania:

- Sprawdziany w formie testowej przeprowadzane są po zakończeniu każdego działu i po sprawdzeniu przez nauczyciela są udostępniane do wglądu uczniom i rodzicom w celu zapoznania się z uwagami sprawdzającego. Nauczyciel zapowiada sprawdziany co

najmniej tydzień wcześniej, wpisując termin do dziennika, a uczniowie do zeszytu przedmiotowego.

- Można zgłosić chęć poprawy oceny- otrzymanej ze sprawdzianu w terminie nie dłuższym niż tydzień po oddaniu pracy przez nauczyciela. Poprawa oceny jest dobrowolna i odbywa się poza lekcją, w terminie i na zasadach ustalonych wcześniej z nauczycielem.
- Poprawiona ocena odnotowana jest w dzienniku: wyższą ocenę uznaje się za ostateczną.
- Ocenę z bieżących tematów (do 3 lekcji wstecz) uzyskuje uczeń z krótkich kartkówek i odpowiedzi ustnych. Kartkówki nie podlegają poprawie.
- Sprawdziany i testy pisemne są obowiązkowe; uczeń który nie był obecny na sprawdzianie z przyczyn usprawiedliwionych, pisze go w terminie ustalonym z nauczycielem poza lekcją.
- Uczeń ma prawo zgłosić na początku lekcji, że nie jest przygotowany do zajęć do 3 razy w semestrze (z wyjątkiem zapowiedzianych sprawdzianów), co odnotowywane jest w dzienniku lekcyjnym. Każde następne nieprzygotowanie skutkuje oceną niedostateczną.
- Ocenie podlega także aktywność na lekcjach i prace domowe.
- Uczeń ma obowiązek prowadzenia zeszytu przedmiotowego i uzupełniania kart pracy, podlegają one kontroli i ocenie.
- Nieobecność na lekcji nie zwalnia ucznia od obowiązku właściwego przygotowania na następne zajęcia.
- Uczeń ma obowiązek uzupełniania notatek za czas nieobecności w szkole.
- W przypadku wystąpienia poważnych przyczyn losowych, a także dłuższej nieobecności w szkole, które przeszkodziły w przygotowaniu się ucznia do lekcji, nie ponosi żadnych konsekwencji, jeżeli są one potwierdzone pisemnie lub ustnie przez rodzica (opiekuna) przed lekcją.
- Przy ocenianiu nauczyciel uwzględnia możliwości intelektualne ucznia oraz zalecenia Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej.
- Ocenę semestralną i roczną ustala się w oparciu o oceny częściowe, ocena semestralna i końcoworoczna nie jest średnią arytmetyczną ocen częściowych, ale całościową oceną wkładu pracy przez cały rok szkolny.
- Uczeń mający kłopoty w nauce może zgłosić się do nauczyciela z prośbą o dodatkową pomoc. Jej forma ustalana jest na bieżąco, wspólnie z uczniem i rodzicami.

OGÓLNE KRYTERIA OCENIANIA UCZNIÓW Z GEOGRAFII

Ocenę celującą otrzymuje uczeń, który:

- opanował wiadomości i umiejętności wynikające z programu nauczania,
- prezentuje swoje wiadomości posługując się terminologią geograficzną,
- potrafi stosować zdobyte wiadomości w sytuacjach nietypowych,
- formułuje problemy i rozwiązuje je w sposób twórczy,
- dokonuje analizy lub syntezy zjawisk i procesów geograficznych,
- wykorzystuje wiedzę zdobytą na innych przedmiotach,
- potrafi samodzielnie korzystać z różnych źródeł informacji,
- bardzo aktywnie uczestniczy w procesie lekcyjnym,
- wykonuje dodatkowe zadania i polecenia,
- wykonuje twórcze prace, pomoce naukowe i potrafi je prezentować,
- bierze udział w konkursach geograficznych na terenie szkoły i poza nią,

Ocenę bardzo dobrą otrzymuje uczeń, który:

- opanował w ogromnym zakresie wiadomości i umiejętności określone programem nauczania,
- wykazuje szczególne zainteresowania geografiami,

- potrafi stosować zdobytą wiedzę do samodzielnego rozwiązywania problemów w nowych sytuacjach,
- bez pomocy nauczyciela korzysta z różnych źródeł informacji, w bardzo dobrym stopniu opanował znajomość mapy,
- sprawnie posługuje się przyrządami oraz sprzętem stosowanym na lekcjach geografii,
- wykonuje prace i zadania dodatkowe,
- prezentuje swoją wiedzę posługując się poprawną terminologią geograficzną,
- aktywnie uczestniczy w procesie lekcyjnym,

Ocenę dobrą otrzymuje uczeń, który:

- opanował wiadomości i umiejętności bardziej przydatne i użyteczne w szkolnej i pozaszkolnej działalności,
- w dobrym stopniu wykazuje się znajomością mapy,
- potrafi stosować zdobytą wiedzę do samodzielnego rozwiązywania problemów typowych, w przypadku trudniejszych korzysta z pomocy nauczyciela,
- posługuje się z pomocą nauczyciela przyrządami i sprzętem stosowanym w geografii,
- udziela poprawnych odpowiedzi na typowe pytania,
- jest aktywny na lekcji,

Ocenę dostateczną otrzymuje uczeń, który:

- opanował wiadomości i umiejętności przystępne, niezbyt złożone, najważniejsze w nauczaniu geografii oraz takie, które można wykorzystać w sytuacjach typowych,
- w stopniu dostatecznym opanował znajomość mapy,
- z pomocą nauczyciela rozwiązuje typowe problemy o małym stopniu trudności,
- z pomocą nauczyciela korzysta z takich źródeł wiedzy jak: słowniki, encyklopedie, tablice, wykresy, itp.,
- wykazuje się aktywnością na lekcji w stopniu zadowalającym,

Ocenę dopuszczającą otrzymuje uczeń, który:

- ma braki w opanowaniu wiadomości i umiejętności określonych programem, ale nie przekreślają one możliwości dalszego kształcenia,
- wykonuje proste zadania i polecenia o bardzo małym stopniu trudności pod kierunkiem nauczyciela,
- pod kierunkiem nauczyciela radzi sobie z podstawowymi elementami na mapie świata,
- z pomocą nauczyciela wykonuje proste zadania geograficzne,
- wiadomości przekazuje w sposób nieporadny, nie używając terminologii geograficznej,
- jest mało aktywny na lekcji,

Ocenę niedostateczną otrzymuje uczeń, który:

- nie opanował wiadomości i umiejętności określanych podstawą programową, koniecznymi do dalszego kształcenia,
- nie potrafi posługiwać się przyrządami, korzystać z pomocy geograficznych,
- nie zna najprostszych terminów geograficznych,
- nie zna podstaw mapy Polski, świata, nawet z pomocą nauczyciela
- wykazuje się brakiem systematyczności w przyswajaniu wiedzy i wykonywaniu zadawanych prac,
- nie podejmuje próby rozwiązania zadań o elementarnym stopniu trudności nawet przy pomocy nauczyciela,
- wykazuje się bierną postawą na lekcji.

Plan wynikowy z wymaganiami edukacyjnymi przedmiotu geografia dla klasy I szkoły branżowej I stopnia, uwzględniający kształcone umiejętności i treści podstawy programowej

Temat	Ocena dopuszczająca	Ocena dostateczna	Ocena dobra	Ocena bardzo dobra	Ocena celująca
I. Źródła informacji geograficznej					
1.1. Metody pozyskiwania informacji geograficznych	Uczeń: – wymienia źródła informacji geograficznej; – wskazuje źródła informacji geograficznej; – wie, na czym polega obserwacja w geografii.	Uczeń: – definiuje źródła informacji geograficznej; – opisuje źródła informacji geograficznej; – zna przykłady informacji pozyskiwanych na podstawie obserwacji i pomiarów prowadzonych w terenie.	Uczeń: – wskazuje na możliwości wykorzystywania różnych źródeł informacji geograficznej; – umie ocenić przydatność źródeł informacji geograficznej; – potrafi wskazać konkretne metody obserwacji adekwatne do zamierzonych celów badań.	Uczeń: – potrafi zaplanować i przeprowadzić obserwacje w terenie; – interpretuje wyniki obserwacji wykonanych w terenie; – wyciąga wnioski z dokonanych w terenie obserwacji; – potrafi wykorzystać źródła wiedzy geograficznej adekwatnie do sytuacji.	Uczeń: – wskazuje zastosowania wiedzy o źródłach informacji geograficznych w życiu; – potrafi samodzielnie znaleźć informacje dotyczące środowiska geograficznego miejscowości, w której mieszka lub jej najbliższej okolicy, analizuje je i ocenia ich przydatność; – samodzielnie projektuje prowadzenie obserwacji w terenie w zależności od założonych celów badań.
1.2. Metody prezentacji zjawisk w tabelach i na wykresach	Uczeń: – rozróżnia wykres kołowy, liniowy i słupkowy, potrafi odczytać z nich dane; – potrafi odczytać dane przedstawione w tabeli.	Uczeń: – rozumie, w jakiej sytuacji stosuje się konkretne typy wykresów; – potrafi konstruować wykresy liniowy, słupkowy i kołowy na podstawie danych zamieszczonych w tabeli.	Uczeń: – potrafi interpretować dane liczbowe przedstawione w postaci tabel i wykresów; – wskazuje wady i zalety prezentacji wyników za pomocą wykresów statystycznych.	Uczeń: – samodzielnie projektuje tabele z danymi statystycznymi, wykonuje na ich podstawie wykresy; – wskazuje cele proponowanych przez siebie analiz statystycznych;	Uczeń: – interpretuje własne i źródłowe dane statystyczne przedstawione w postaci wykresów i tabel, wykonuje na ich podstawie dodatkowe obliczenia.

				– wyciąga wnioski z danych statystycznych.	
1.3. Metody prezentacji zjawisk na mapach	Uczeń: – zna definicję mapy, typy skali, rozróżnia znaki umowne (kartograficzne) stosowane na mapach; – rozróżnia typy map.	Uczeń: – klasyfikuje mapy; – potrafi wskazać metody prezentacji danych zjawisk na mapie.	Uczeń: – podaje przykłady zastosowania różnych rodzajów map; – umie czytać i interpretować treści różnych map.	Uczeń: – potrafi sam zaproponować sposób prezentacji danego zjawiska na mapie.	Uczeń: – wyciąga wnioski z analizy danych przedstawionych na mapie i odnosi je do wiedzy z innych dziedzin geografii.
1.4. Czytanie i interpretacja mapy	Uczeń: – wie, co to jest mapa topograficzna; – odczytuje znaki topograficzne na mapie.	Uczeń: – orientuje mapę i wyznacza kierunki w terenie; – wskazuje zastosowanie zdjęć satelitarnych i lotniczych.	Uczeń: – umie posługiwać się mapą topograficzną w terenie; – umie interpretować treść zdjęć lotniczych i satelitarnych.	Uczeń: – potrafi określić na podstawie mapy odległość pomiędzy punktami oraz wysokość względną i bezwzględną terenu; – porównuje zdjęcia lotnicze i satelitarne i wskazuje na zmiany, które zaszły w danym terenie/ porównuje dwa tereny przedstawione na zdjęciach.	Uczeń: – potrafi zaplanować wycieczkę z godzinowym harmonogramem, uwzględnia prędkość pojazdów i marszu na drogach w terenie; – potrafi sam znaleźć w źródłach zdjęcia satelitarne i lotnicze danego terenu i zinterpretować je.
II Obserwacje astronomiczne					
2.1. Budowa Wszechświata. Galaktyki i gwiazdozbiory	Uczeń: – zna teorię Wielkiego Wybuchu; – wymienia elementy Wszechświata.	Uczeń: – opisuje teorię Wielkiego Wybuchu; – opisuje elementy Wszechświata.	Uczeń: – rozpoznaje rodzaje galaktyk; – zna odległości astronomiczne.	Uczeń: – opisuje rodzaje galaktyk; – porównuje odległości astronomiczne wyróżnione w różnych jednostkach.	Uczeń: – samodzielnie prowadzi obserwacje nieba i rejestruje zmiany położenia ciał niebieskich.
2.2. Ziemia w Układzie Słonecznym	Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:

	– wskazuje elementy budowy Układu Słonecznego.	– charakteryzuje Ziemię jako planetę Układu Słonecznego; – opisuje ciała niebieskie we Wszechświecie.	– porównuje Ziemię z innymi ciałami niebieskimi tworzącymi Układ Słoneczny.	– zna rozmieszczenie ciał niebieskich we Wszechświecie i rozumie ich wzajemne oddziaływania.	– przygotowuje prezentację multimedialną na temat wybranej planety.
2.3. Ruch obiegowy i obrotowy Ziemi	Uczeń: – zna różnicę pomiędzy ruchem obrotowy a ruchem obiegowym Ziemi, potrafi wskazać czas trwania poszczególnych ruchów; – definiuje pojęcie roku zwrotnikowego; – wie, co to jest kalendarz gregoriański i juliański.	Uczeń: – zna cechy ruchu obrotowego i obiegowego Ziemi; – porównuje kalendarz juliański i gregoriański.	Uczeń: – zna następstwa ruchu obrotowego i obiegowego Ziemi.	Uczeń: – wyjaśnia zjawisko występowania pór roku; – potrafi wyjaśnić zjawisko dnia i nocy polarnej.	Uczeń:– potrafi wyjaśnić zróżnicowanie wysokości słońca w momencie górowania na różnych szerokościach geograficznych.
III. Dynamika zjawisk atmosferycznych					
3.1 Rozkład temperatury powietrza i opadów na Ziemi	Uczeń: – definiuje pojęcie atmosfery i podaje jej skład fizyko-chemiczny; – podaje, jak zmienia się temperatura powietrza w pionie; – wymienia typy opadów atmosferycznych.	Uczeń: – opisuje pionowy przekrój przez atmosferę; – wymienia czynniki wpływające na zróżnicowanie temperatury powietrza na Ziemi; – charakteryzuje typy opadów atmosferycznych.	Uczeń: – charakteryzuje poszczególne części atmosfery – charakteryzuje czynniki wpływające na zróżnicowanie temperatury powietrza na Ziemi; – podaje przykłady miejsc na Ziemi o różnych amplitudach temperatur; – opisuje rozkład przestrzenny opadów na Ziemi.	Uczeń: – opisuje zmiany przebiegu temperatury w poszczególnych warstwach atmosfery; – podaje przyczyny różnych amplitud temperatur na Ziemi; – wskazuje czynniki wpływające na rozkład przestrzenny opadów na Ziemi.	Uczeń: – wyszukuje w dostępnych źródłach informacje dotyczące znaczenia poszczególnych składników atmosfery dla życia organizmów i przedstawia je; – wskazuje obszary o największych i najmniejszych amplitudach rocznych, określa przyczyny zróżnicowania amplitud na tych obszarach; – wyjaśnia, korzystając z mapy przedstawiającej rozkład opadów na

					świecie, prawidłowości między rozkładem opadów a rozmieszczeniem prądów morskich; – wyszukuje w dostępnych źródłach informacji miejsce na Ziemi, w którym zanotowano rekordową (niską lub wysoką) ilość opadów i wyjaśnia przyczynę tego zjawiska.
3.2. Mechanizm cyrkulacji atmosfery	Uczeń: – podaje definicję ciśnienia atmosferycznego i jego jednostkę; – zdaje sobie sprawę z różnic ciśnień w różnych miejscach na Ziemi; – rozumie pojęcie front atmosferyczny; – wymienia rodzaje frontów atmosferycznych; – wymienia główne typy mas powietrza.	Uczeń: – przedstawia rozkład ciśnienia atmosferycznego na Ziemi; – rozróżnia podstawowe układy baryczne; – wymienia czynniki wpływające na wartości ciśnienia atmosferycznego; – wskazuje na występowanie różnic w cyrkulacji powietrza w różnych miejscach Ziemi; – opisuje, w jaki sposób powstaje front.	Uczeń: – rozróżnia niż i wyż na schemacie; – opisuje wpływ różnych czynników na wartości ciśnienia atmosferycznego; – wyjaśnia przyczynę odmiennego rozkładu ciśnień w różnych miejscach na Ziemi; – opisuje różnice w cyrkulacji powietrza w różnych miejscach Ziemi; – wyjaśnia mechanizm powstawania frontów ciepłych i chłodnych.	Uczeń: – potrafi przedstawić graficznie niż i wyż; – wyjaśnia mechanizmy cyrkulacji powietrza w różnych miejscach Ziemi; – wskazuje zmiany pogody występujące w czasie przemieszczania się frontów atmosferycznych i je interpretuje; – zna zjawiska towarzyszące frontom atmosferycznym.	Uczeń – samodzielnie objaśnia warunki tworzenia się ciśnienia i cyrkulacji powietrza na wybranym obszarze.
3.3. Strefy klimatyczne i typy klimatów na Ziemi	Uczeń: – definiuje pojęcie klimatu;	Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:	Uczeń: – charakteryzuje czynniki warunkujące klimat

	– podaje czynniki wpływające na klimat; – wymienia strefy klimatyczne i typy klimatu na Ziemi.	– wskazuje rolę różnych czynników w kształtowaniu klimatu; – opisuje typy klimatów na Ziemi.	– wyjaśnia, co decyduje o zróżnicowaniu klimatu na Ziemi; – podaje uwarunkowania cech klimatów strefowych i astrefowych.	– rozpoznaje strefy klimatyczne i typy klimatu na podstawie rocznego przebiegu temperatury powietrza i sum opadów atmosferycznych.	wybranego miejsca na Ziemi; – podaje, na podstawie różnych źródeł, cechy klimatu wybranego miejsca na Ziemi i określa klimatyczną i typ klimatu tego miejsca.
IV. Dynamika procesów hydrologicznych					
4.1. Zróżnicowanie zasobów wodnych na Ziemi	Uczeń: – zna pojęcie <i>hydrosfera</i>; – wymienia zasoby wodne hydrosfery.	Uczeń: – opisuje zasoby wodne na Ziemi.	Uczeń – wyjaśnia zróżnicowanie i wielkości zasobów wodnych na Ziemi.	Uczeń: – porównuje zasoby wodne w różnych miejscach na świecie, określa ich przyczyny i skutki.	Uczeń: – przygotowuje prezentację na temat zasobów wodnych w najbliższej okolicy.
4.2. Oceany i morza	Uczeń: – rozróżnia pojęcie <i>oceany, morza</i>; – wymienia oceany na Ziemi i określa ich lokalizację na mapie; – wyjaśnia, co to są prądy morskie; – wymienia typy prądów morskich.	Uczeń: – na podstawie danych źródłowych charakteryzuje cechy fizykochemiczne oceanów; – charakteryzuje typy prądów morskich; – opisuje możliwy wpływ prądów morskich na życie i gospodarkę człowieka.	Uczeń – porównuje parametry fizykochemiczne mórz i oceanów; – podaje przyczyny powstawania prądów morskich.	Uczeń: – wyjaśnia przyczyny różnic parametrów mórz i oceanów; – na podstawie mapy opisuje mechanizm krążenia prądów morskich w oceanach; – rozumie wpływ prądów morskich na klimat.	Uczeń: – na podstawie dostępnych źródeł przygotowuje informacje o prądach morskich i ich wpływie na klimat w wybranym miejscu na Ziemi.
4.3. Zróżnicowanie sieci rzecznej na Ziemi	Uczeń: – wymienia elementy sieci rzecznej.	Uczeń: – charakteryzuje elementy sieci rzecznej.	Uczeń – wskazuje na mapie zlewiska oceanów i obszary bezodpływowe na świecie; – wskazuje sieci rzeczne na Ziemi/	Uczeń: – korzystając z różnych źródeł, charakteryzuje zlewiska oceanów i obszary bezodpływowe na świecie.	Uczeń: – porównuje sieci rzeczne różnych kontynentów.

4.4. Lodowce i ich rozmieszczenie	Uczeń: – definiuje pojęcie <i>lodowiec</i>, <i>wieczna zmarzlina</i>; – klasyfikuje lodowce; – wymienia przyczyny zanikania pokrywy lodowcowej na świecie.	Uczeń: – wymienia warunki sprzyjające tworzeniu się lodowców; – opisuje typy lodowców; – wskazuje, gdzie na świecie obserwuje się zanikanie lodowców.	Uczeń – wskazuje na mapie obszary występowania lodowców; – wyjaśnia mechanizm zanikania pokrywy lodowcowej.	Uczeń: – wyjaśnia, jak powstają lodowce; – podaje, jaki wpływ na gospodarkę, życie mieszkańców i ich tożsamość kulturową ma proces zanikania pokrywy lodowej w obszarach okołobiegunowych.	Uczeń: – wyszukuje informacji na temat wybranego lodowca na świecie, podaje jego cechy charakterystyczne i sposób powstania; – wyszukuje w dostępnych źródłach internetowych informacje na temat tego, jak mogłaby wyglądać Grenlandia i życie na niej, gdyby lądolód grenlandzki całkowicie się stopił.
V. Dynamika procesów geologicznych i geomorfologicznych					
5.1. Budowa wnętrza Ziemi i tektonika płyt litosfery	Uczeń: – wymienia warstwy skorupy ziemskiej; – wymienia zjawiska i procesy występujące na powierzchni Ziemi związane z jej wewnętrzną budową.	Uczeń: – opisuje warstwy skorupy ziemskiej; – opisuje zjawiska i procesy występujące na powierzchni Ziemi związane z jej wewnętrzną budową.	Uczeń: – wyjaśnia związek budowy wnętrza Ziemi z ruchem płyt litosfery i jego wpływ na genezę procesów endogenicznych.	Uczeń: – wyjaśnia wpływ procesów geologicznych na powstanie głównych struktur tektonicznych i ukształtowanie powierzchni Ziemi na wybranych przykładach – wyjaśnia mechanizm spreadingu, subdukcji i kolizji.	Uczeń: – podaje przykłady stref spreadingu, subdukcji i kolizji na podstawie ryciny przedstawiającej tektonikę płyt.

5.2. Podział i geneza skał oraz ich gospodarcze zastosowanie	Uczeń: – wymienia rodzaje skał; – wyróżnia główne minerały skałotwórcze.	Uczeń: – opisuje rodzaje skał; – przedstawia gospodarcze zastosowania skał; – klasyfikuje skały.	Uczeń: – przedstawia genezę skał magmowych, osadowych i metamorficznych.	Uczeń: – rozpoznaje wybrane rodzaje skał, także podczas lekcji w terenie; – rozpoznaje skały wykorzystywane w budownictwie w najbliższej okolicy.	Uczeń: – wyszukuje w dostępnych źródłach informacji, z jakich skał są zbudowane Tatry lub inne wybrane góry; – wyszukuje w dostępnych źródłach informacji na temat wykorzystania w gospodarce wybranego surowca skalnego.
5.3. Wulkanizm, trzęsienia ziemi i ruchy górotwórcze	Uczeń: – wymienia główne procesy wewnętrzne prowadzące do urozmaicenia powierzchni Ziemi (wulkanizm, trzęsienia ziemi); – przedstawia podział wulkanów; – wie, na czym polega trzęsienie ziemi; – wymienia typy genetyczne gór.	Uczeń: – wyjaśnia przebieg głównych procesów wewnętrznych prowadzących do urozmaicenia powierzchni Ziemi (wulkanizm, trzęsienia ziemi); – opisuje budowę wulkanów; – opisuje typy genetyczne gór.	Uczeń: – wskazuje lokalizację wulkanów na Ziemi; – wskazuje regiony występowania trzęsień ziemi; – opisuje skutki trzęsień ziemi; – opisuje przebieg procesów górotwórczych.	Uczeń: – opisuje prawidłowości w rozmieszczeniu zjawisk i procesów geologicznych na Ziemi.	Uczeń: – przygotowuje prezentację na temat zjawisk wulkanicznych na świecie, uwzględnia w niej przykłady różnych rodzajów wulkanów oraz omawia największe erupcje; – omawia różnice w powstawaniu różnych typów genetycznych gór.
5.4. Zewnętrzne procesy modelujące powierzchnię Ziemi – erozja, transport, akumulacja i wietrzenie	Uczeń: – wymienia główne procesy zewnętrzne modelujące powierzchnię Ziemi (erozja, transport, akumulacja); – wymienia zjawiska wietrzenia fizycznego i chemicznego.	Uczeń: – charakteryzuje główne procesy zewnętrzne modelujące powierzchnię Ziemi (erozja, transport, akumulacja); – charakteryzuje rodzaje wietrzenia fizycznego i chemicznego, krasowienia.	Uczeń: – wyjaśnia, na czym polegają procesy wietrzenia, w szczególności procesy wietrzenia fizycznego, biologicznego i chemicznego, krasowienia;	Uczeń: – rozpoznaje formy powstałe w wyniku wietrzenie i podaje mechanizm wietrzenia.	Uczeń: – przygotowuje prezentację dotyczącą form wietrzenia znajdujących się w okolicy lub tworzy prezentację na temat wybranej jaskini krasowej w Polsce lub na świecie, omawia w prezentacji

			– opisuje produkty i formy powstałe w wyniku procesów wietrzenia.		formy naciekowe, które powstały w tej jaskini.
5.5. Rzeźbotwórcza działalność wód płynących, lodowców oraz wiatru	Uczeń: – wymienia rodzaje erozji wywołanej wodami płynącymi, wiatrem i działalnością lodowców; – wymienia typy rzeźby polodowcowej, typy wybrzeży.	Uczeń: – opisuje skutki rzeźbotwórczej działalności lodowców górskich, lądolodu, wiatru oraz wód płynących.	Uczeń: – opisuje formy powstałe w wyniku rzeźbotwórczej działalności lodowców górskich, lądolodu, wiatru oraz wód płynących.	Uczeń: – potrafi porównać wybrane formy powstałe w wyniku działalności lodowców górskich, lądolodu, wiatru, wód płynących; – wyjaśnia, dlaczego konkretne formy morfologiczne powstały w wyniku działania danego procesu egzogenicznego.	Uczeń: – przygotowuje prezentację np. na temat rzeźbotwórczej działalności: a) lodowców górskich w Alpach, b) wiatru na przykładzie Sahary.
VI. Procesy glebotwórcze oraz powiązania klimatyczno-glebowo-roślinne na świecie					
6.1. Typy genetyczne gleb w Polsce.	Uczeń: – wymienia główne typy gleb strefowych i niestrefowych.	Uczeń: – wymienia cechy głównych typów gleb strefowych i niestrefowych.	Uczeń: – wymienia rozmieszczenie typów gleb w Polsce.	Uczeń: – ocenia przydatność rolniczą wybranych typów gleb w Polsce.	Uczeń: – przygotowuje prezentację na temat gleb o dużej przydatności rolniczej, uwzględnia obszary występowania tych gleb, charakterystykę ich profilu oraz główne uprawy rolne.
6.2. Strefowość roślinna na Ziemi	Uczeń: – wymienia czynniki wpływające na rozmieszczenie szaty roślinnej na Ziemi; – wymienia strefy roślinności na Ziemi.	Uczeń: – charakteryzuje czynniki wpływające na rozmieszczenie szaty roślinnej na Ziemi; – charakteryzuje strefy roślinności na Ziemi.	Uczeń: – opisuje strefowe zróżnicowanie środowiska przyrodniczego (w zależności od szerokości geograficznej i wysokości n.p.m.).	Uczeń: – wykazuje zależność między klimatem, występowaniem typów gleb i formacji roślinnych w układzie strefowym.	Uczeń: – przygotowuje prezentację na temat wpływu działalności człowieka na rozmieszczenie roślinności na wybranych przykładach; – omawia czynniki wpływające na piętrowość roślinną w wybranym

					masywie górskim na świecie; – porównuje piętra roślinności w Tatrach i w Alpach.
VII. Środowisko przyrodnicze Polski					
7.1. Regiony fizyczno-geograficzne Polski	Uczeń: – potrafi wymienić i wskazać na mapie wybrane regiony fizyczno-geograficzne Polski,	Uczeń: – potrafi omówić cechy środowiska przyrodniczego regionu, w którym mieszka.	Uczeń: – zna kryteria podziału na regiony fizyczno-geograficzne Polski i potrafi wymienić poszczególne elementy tego podziału.	Uczeń: – potrafi określić charakterystyczne cechy wybranych regionów fizyczno-geograficznych Polski.	Uczeń: – potrafi określić czynniki kształtujące typy krajobrazu występujące w wybranych regionach fizyczno-geograficznych Polski.
7.2. Surowce mineralne Polski	Uczeń: – wie, jakie surowce mineralne występują na obszarze Polski i do czego są wykorzystywane.	Uczeń: – na podstawie mapy fizyczno-geograficznej Polski potrafi wskazać rozmieszczenie najważniejszych surowców mineralnych.	Uczeń: – określa znaczenie gospodarcze poszczególnych rodzajów surowców mineralnych.	Uczeń: – na podstawie danych statystycznych uczeń potrafi ocenić zasoby surowców energetycznych w Polsce i obliczyć udział w wydobyciu światowym.	Uczeń: – potrafi określić wpływ budowy geologicznej Polski na rozmieszczenie surowców mineralnych.
7.3. Klimat Polski	Uczeń: potrafi wymienić czynniki kształtujące klimat w Polsce.	Uczeń: – potrafi omówić cechy charakterystyczne dla klimatu regionu, w którym mieszka.	Uczeń: – potrafi omówić zróżnicowanie średnich temperatur stycznia i lipca oraz sum rocznych opadów na obszarze Polski na podstawie map tematycznych.	Uczeń: – potrafi wskazać cechy klimatu morskiego i kontynentalnego na obszarze Polski na przykładzie zamieszczonych w treści lekcji klimatogramów.	Uczeń: – potrafi wyjaśnić, na czym polega przejściowość klimatu w Polsce.
7.4. Sieć wodna Polski	Uczeń: – wymienia elementy sieci wodnej Polski.	Uczeń: – omawia przyczyny powstawania powodzi i wskazuje działania przyczyniające się do zmniejszenia zagrożenia powodzią.	Uczeń: – omawia cechy charakterystyczne jednego z elementów sieci wodnej Polski na podstawie map tematycznych.	Uczeń: – identyfikuje obszary deficytowe wody w Polsce i wymienia sposoby racjonalnego gospodarowania zasobami wodnymi.	Uczeń: – potrafi omówić jeden z elementów sieci wodnej Polski w formie prezentacji multimedialnej.

7.5. Formy ochrony przyrody	Uczeń: – wymienia i definiuje formy ochrony przyrody w Polsce.	Uczeń: – omawia stan zanieczyszczenia środowiska w regionie, w którym mieszka.	Uczeń: – omawia stan zanieczyszczenia powietrza i wód Polski na podstawie danych statystycznych.	Uczeń: – potrafi wskazać działania zmierzające do poprawy jakości środowiska w Polsce i uzasadniania konieczność ich stosowania.	Uczeń: – omawia najważniejsze cechy wybranego parku narodowego Polski w formie prezentacji multimedialnej.

Wymagania edukacyjne na poszczególne oceny. *Oblicza geografii. Zakres podstawowy. Część II*

Wymagania na poszczególne oceny				
konieczne (ocena dopuszczająca)	podstawowe (ocena dostateczna)	rozszerzające (ocena dobra)	dopełniające (ocena bardzo dobra)	wykraczające (ocena celująca)
2	3	4	5	6
I. Zmiany na mapie politycznej				
Uczeń: • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>państwo, eksklawa, terytorium zależne</i> • wymienia elementy państwa • wymienia wielkie państwa i minipaństwa • określa różnice w powierzchni państw • podaje powierzchnię Polski • podaje aktualną liczbę państw świata • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>kolonializm, dekolonizacja</i> • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>integracja, dezintegracja</i> • wymienia przyczyny procesów integracyjnych na świecie • wymienia państwa w Europie powstałe po 1989 r. • podaje przykłady organizacji międzynarodowych • wymienia przyczyny konfliktów zbrojnych na świecie • wyjaśnia różnice między terroryzmem a konfliktem zbrojnym • wymienia wskaźniki rozwoju gospodarczego i społecznego państw	Uczeń: • podaje przykłady eksklaw i wskazuje je na mapie • wskazuje na mapie wielkie państwa i minipaństwa • określa pozycję Polski w Europie pod względem powierzchni • wskazuje na mapie świata obszary kolonialne krajów europejskich z połowy XX w. • wyjaśnia różnicę między integracją a dezintegracją państw • podaje przykłady procesów integracji i dezintegracji w Europie po 1989 r. • określa główne cele ONZ • wskazuje na mapie świata miejsca ważniejszych konfliktów zbrojnych i ataków terrorystycznych w wybranych regionach w XXI w. • podaje definicje wskaźników rozwoju krajów: PKB, HDI, MPI • omawia na wybranych przykładach cechy krajów o różnym poziomie rozwoju społeczno-gospodarczego	Uczeń: • podaje przykłady terytoriów zależnych w XXI w. na świecie • odczytuje na mapach aktualny podział polityczny • wyjaśnia przyczyny zmian na mapie politycznej świata • omawia na przykładach procesy integracji i dezintegracji w Europie po 1989 r. • podaje przykłady organizacji międzyrządowych i pozarządowych • podaje przykłady organizacji międzynarodowych, których członkiem jest Polska • omawia przyczyny konfliktów zbrojnych na świecie • charakteryzuje wybrane konflikty na świecie w latach 90. XX w. i na początku XXI w. • omawia przyczyny dysproporcji w rozwoju społeczno-gospodarczym państw świata • omawia składowe wskaźnika HDI na przykładzie Polski • opisuje zróżnicowanie przestrzenne państw świata według wskaźników HDI i MPI	Uczeń: • podaje przykłady krajów nieuznawanych na arenie międzynarodowej • wymienia skutki kolonializmu • omawia wpływ kolonializmu na współczesny podział polityczny świata • opisuje zmiany, które zaszły na mapie politycznej świata po II wojnie światowej • analizuje przyczyny integracji politycznej, gospodarczej i militarnej na świecie na przykładzie Unii Europejskiej • omawia skutki konfliktów zbrojnych i ataków terrorystycznych na świecie • ocenia strukturę PKB Polski na tle innych krajów • porównuje strukturę PKB państw znajdujących się na różnych poziomach rozwoju społeczno-gospodarczego	Uczeń: • przedstawia przyczyny i skutki dekolonizacji • wykazuje związek między zasięgiem kolonii a językiem urzędowym w państwach Ameryki Południowej • analizuje wpływ kolonizacji na dysproporcje w rozwoju państw • omawia pozytywne i negatywne skutki integracji politycznej i gospodarczej na świecie • przedstawia wpływ mediów na społeczny odbiór przyczyn i skutków konfliktów na świecie na wybranych przykładach • omawia konsekwencje zróżnicowania poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego krajów i regionów na świecie
II. Ludność i urbanizacja				
Uczeń: • podaje aktualną liczbę ludności świata i prognozy zmian • porównuje kontynenty pod względem liczby ludności	Uczeń: • przedstawia przyczyny zmian liczby ludności świata • podaje różnice w przyroście naturalnym w krajach wysoko i słabo rozwiniętych pod względem społeczno-gospodarczym	Uczeń: • analizuje dynamikę zmian liczby ludności świata • wyjaśnia przyczyny różnic między wartością przyrostu naturalnego w krajach wysoko i słabo rozwiniętych	Uczeń: • wyjaśnia przyczyny zmian tempa wzrostu liczby ludności na świecie • analizuje przestrzenne różnice w wielkości wskaźników urodzeń,	Uczeń: • przedstawia skutki zmian tempa wzrostu liczby ludności na świecie • ocenia konsekwencje eksplozji demograficznej i regresu

wymienia najludniejsze państwa na świecie wyjaśnia znaczenie terminów: <i>przyrost naturalny, współczynnik urodzeń, współczynnik zgonów, współczynnik przyrostu naturalnego</i> opisuje model przejścia demograficznego wyjaśnia znaczenie terminów: <i>eksplozja demograficzna, regres demograficzny</i> wymienia typy demograficzne społeczeństw wymienia dominujące na świecie modele rodziny wyjaśnia znaczenie terminu <i>współczynnik dzietności</i> wyjaśnia znaczenie terminów: <i>ekumena, subekumena, anekumena</i> wymienia czynniki rozmieszczenia ludności w podziale na przyrodnicze, społeczno-gospodarcze i polityczne wymienia bariery osadnicze wyjaśnia znaczenie terminu <i>wskaźnik gęstości zaludnienia</i> wymienia najgęściej zaludnione kraje na świecie wyjaśnia znaczenie terminów: <i>imigracja, emigracja, reemigracja, saldo migracji</i> przedstawia podział migracji podaje główne kierunki współczesnych migracji ludności na świecie wymienia odmiany ludzkie – główne i mieszane wyjaśnia znaczenie terminów: <i>narod, mniejszość narodowa, mniejszość etniczna</i> wymienia mniejszości narodowe w Polsce wyjaśnia znaczenie terminu <i>religia</i> wymienia religie uniwersalne wymienia i wskazuje na mapie główne kręgi kulturowe na świecie wymienia rodzaje jednostek osadniczych wyjaśnia znaczenie terminów: <i>miasto, wieś</i>	oblicza współczynniki urodzeń, zgonów i przyrostu naturalnego opisuje fazy rozwoju demograficznego podaje przykłady państw, w których występuje eksplozja demograficzna i regres demograficzny porównuje piramidy wieku i płci w wybranych krajach wysoko i słabo rozwiniętych pod względem społeczno-gospodarczym wymienia przyczyny starzenia się społeczeństw podaje przykłady państw starzejących się wymienia modele rodziny i omawia ich występowanie na świecie podaje wybrane czynniki rozmieszczenia ludności na świecie opisuje ograniczenia w rozmieszczeniu ludności oblicza wskaźnik gęstości zaludnienia dla wybranego obszaru wskazuje obszary słabo zaludnione i bezludne podaje główne przyczyny migracji na świecie wskazuje na mapie kraje emigracyjne i imigracyjne odróżnia uchodźstwo od migracji ekonomicznej charakteryzuje główne i mieszane odmiany ludzkie wymienia przykłady krajów jednolitych oraz zróżnicowanych pod względem narodowościowym opisuje zróżnicowanie narodowościowe i etniczne w Polsce charakteryzuje wielkie religie i wskazuje na mapie obszary ich występowania podaje cechy wybranych kręgów kulturowych ludności świata przedstawia strukturę wyznaniową w Polsce charakteryzuje osadnictwo wiejskie omawia czynniki kształtujące sieć miejską omawia płaszczyzny procesu urbanizacji przedstawia wskaźnik urbanizacji i jego zróżnicowanie w Polsce i na świecie	pod względem społeczno-gospodarczym opisuje przyczyny występowania eksplozji demograficznej i regresu demograficznego na świecie omawia zróżnicowanie struktury wieku na świecie wymienia czynniki kształtujące strukturę wieku omawia zróżnicowanie współczynnika dzietności analizuje wpływ wybranych czynników na rozmieszczenie ludności na świecie opisuje bariery osadnicze omawia cechy rozmieszczenia ludności na świecie analizuje zróżnicowanie gęstości zaludnienia na świecie omawia obszary zamieszkane i niezamieszkane na świecie omawia współczesne migracje zagraniczne analizuje saldo migracji zagranicznych na świecie wyjaśnia przyczyny dodatniego lub ujemnego salda migracji na świecie opisuje zróżnicowanie narodowościowe wybranych krajów omawia zróżnicowanie etniczne wybranych krajów omawia strukturę religijną w wybranych krajach przedstawia zróżnicowanie religijne w Polsce charakteryzuje kręgi kulturowe ludności świata i wskazuje je na mapie omawia zróżnicowanie typów wsi na przykładzie Europy opisuje zróżnicowanie sieci osadniczej na świecie wymienia przyczyny urbanizacji wybranych regionów świata charakteryzuje typy zespołów miejskich, podaje ich przykłady w Polsce i na świecie oraz wskazuje je na mapie charakteryzuje obszary wiejskie na świecie	zgonów i przyrostu naturalnego na świecie analizuje przyczyny kształtujące przyrost naturalny w poszczególnych fazach przejścia demograficznego analizuje i porównuje piramidy wieku i płci w wybranych krajach świata omawia przyczyny i skutki starzenia się ludności oraz jego zróżnicowanie na świecie określa społeczno-kulturowe uwarunkowania zróżnicowania modelu rodziny porównuje współczynnik dzietności w krajach wysoko i słabo rozwiniętych pod względem społeczno-gospodarczym przedstawia prawidłowości w rozmieszczeniu ludności świata opisuje problemy uchodźców w wybranych państwach przedstawia konsekwencje zróżnicowania narodowościowego i etnicznego ludności na wybranych przykładach przedstawia konsekwencje zróżnicowania religijnego i kulturowego ludności na świecie analizuje sieć osadniczą wybranych regionów świata na podstawie map cyfrowych przedstawia gęstość zaludnienia obszarów miejskich na wybranych etapach urbanizacji wyjaśnia przyczyny przestrzennego zróżnicowania poziomu urbanizacji na świecie wymienia skutki urbanizacji wybranych regionów świata podaje przyczyny zacierania się granic między miastem a wsią wyjaśnia przyczyny depopulacji niektórych wsi w Polsce i w Europie	demograficznego w wybranych państwach analizuje i ocenia zróżnicowanie ludności świata pod względem dzietności w różnych regionach świata przedstawia społeczno-ekonomiczne i ekologiczne skutki nadmiernej koncentracji ludności omawia skutki ruchów migracyjnych dla społeczeństw i gospodarki wybranych państw świata podaje przykłady działań, które mogą ograniczyć negatywne przejawy zróżnicowania rasowego, narodowościowego i etnicznego ludności świata analizuje wpływ religii na życie człowieka i na gospodarkę omawia wkład kręgów kulturowych w dziedzictwo kulturowe ludzkości opisuje wpływ środowiska przyrodniczego i kulturowego oraz rozwoju społeczno-gospodarczego na zróżnicowanie poziomu rozwoju sieci osadniczej na świecie analizuje przyczyny i skutki urbanizacji wybranych regionów świata przedstawia zależność między udziałem ludności wiejskiej w ogólnej liczbie ludności a poziomem rozwoju społeczno-gospodarczego kraju

wymienia czynniki lokalizacji jednostek osadniczych i rozwoju sieci osadniczej wyjaśnia znaczenie terminów: <i>urbanizacja, wskaźnik urbanizacji</i> wymienia płaszczyzny urbanizacji podaje fazy urbanizacji podaje typy zespołów miejskich podaje różnicę między wsią a obszarem wiejskim wyjaśnia znaczenie terminów: <i>wieś, obszar wiejski</i> wymienia kryteria podziału jednostek osadniczych podaje na wybranych przykładach funkcje wsi	opisuje fazy urbanizacji wymienia typy aglomeracji i podaje przykłady w Polsce i na świecie wymienia czynniki wpływające na rozwój obszarów wiejskich	omawia zmiany funkcji współczesnych wsi		

III. Sektory gospodarki. Globalizacja

Uczeń: przedstawia podział gospodarki na sektory wymienia funkcje poszczególnych sektorów gospodarki wyjaśnia znaczenie terminów: <i>globalizacja, indeks globalizacji</i> wymienia płaszczyzny globalizacji	Uczeń: omawia znaczenie poszczególnych sektorów gospodarki opisuje funkcje poszczególnych sektorów gospodarki wyjaśnia, czym jest struktura zatrudnienia wymienia kraje o najwyższym indeksie globalizacji na świecie	Uczeń: porównuje strukturę zatrudnienia w wybranych krajach w latach 90. XX w. i obecnie opisuje zmiany w strukturze zatrudnienia w Polsce po 1950 r. omawia przebieg procesów globalizacji na płaszczyźnie gospodarczej, społecznej i politycznej	Uczeń: omawia zmiany w strukturze zatrudnienia ludności Polski na tle krajów o różnym poziomie rozwoju społeczno-gospodarczego wykazuje zależność między wskaźnikiem indeksu globalizacji a poziomem rozwoju społeczno-gospodarczego kraju analizuje skutki globalizacji na przykładzie Polski	Uczeń: przedstawia przyczyny i prawdziwości zmiany roli sektorów gospodarki w rozwoju cywilizacyjnym w wybranych krajach świata i w Polsce przedstawia wpływ globalizacji na gospodarkę światową i życie człowieka

IV. Rolnictwo, leśnictwo i rybactwo

Uczeń: wymienia przyrodnicze i pozaprzyrodnicze czynniki rozwoju rolnictwa wymienia formy użytkowania ziemi wymienia elementy tworzące strukturę użytków rolnych wymienia najważniejsze grupy roślin uprawnych i podaje przykłady należących do nich roślin wymienia czołowych producentów wybranych roślin uprawnych wymienia najważniejsze grupy zwierząt gospodarskich i podaje przykłady zwierząt należących do każdej grupy wyjaśnia znaczenie terminu <i>pogłowie</i>	Uczeń: przedstawia zróżnicowanie warunków przyrodniczych produkcji rolnej na świecie omawia formy użytkowania ziemi na świecie i w Polsce opisuje strukturę użytków rolnych na świecie i w Polsce omawia czynniki wpływające na rozmieszczenie upraw przedstawia podział i zastosowanie roślin uprawnych przedstawia podział zwierząt gospodarskich i kierunki ich chowu wyjaśnia różnicę między chowem a hodowlą omawia rozmieszczenie lasów na Ziemi	Uczeń: wyjaśnia wpływ czynników przyrodniczych i pozaprzyrodniczych na rozwój rolnictwa na świecie porównuje strukturę użytkowania ziemi w Polsce ze strukturą użytkowania ziemi w wybranych krajach opisuje warunki i rejony upraw wybranych roślin oraz ich głównych producentów dostrzega różnicę między chowem intensywnym a chowem ekstensywnym omawia czynniki przyrodnicze wpływające na rozmieszczenie pogłowia zwierząt gospodarskich na świecie	Uczeń: opisuje zróżnicowanie przyrodniczych warunków produkcji rolnej w wybranym kraju lub regionie omawia zmiany w strukturze użytkowania ziemi na świecie omawia warunki i rejony uprawy oraz głównych producentów zbóż, roślin przemysłowych, bulwiastych i korzeniowych omawia uprawę warzyw i owoców oraz używek na świecie omawia czynniki gospodarcze i religijno-kulturowe wpływające na rozmieszczenie pogłowia zwierząt gospodarskich na świecie	Uczeń: wyjaśnia zależność poziomu produkcji rolnej od warunków przyrodniczych i pozaprzyrodniczych na wybranych przykładach porównuje obecny zasięg wybranych roślin uprawnych z obszarami ich pochodzenia przedstawia tendencje zmian w pogłowie zwierząt gospodarskich na świecie uzasadnia konieczność racjonalnego gospodarowania zasobami leśnymi na świecie rozumie zasady zrównoważonej gospodarki leśnej i ochrony przyrody

• podaje kraje o największym pogłowiu bydła, trzody chlewnej, owiec i drobiu na świecie • wymienia funkcje lasów • wymienia czynniki decydujące o rozmieszczeniu lasów na Ziemi • wyjaśnia, czym jest <i>wskaźnik lesistości</i> • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>rybactwo, rybołówstwo, akwakultura, marikultura</i> • podaje kraje, w których rybołówstwo odgrywa istotną rolę wymienia najczęściej poławiane organizmy wodne	• przedstawia rozmieszczenie głównych łowisk na świecie • omawia rozmieszczenie najbardziej eksploatowanych łowisk na świecie wyjaśnia, czym jest przełowienie	• omawia przestrzenne zróżnicowanie wskaźnika lesistości na świecie i w Polsce • przedstawia sposoby wykorzystania lasów na świecie • opisuje wielkość i znaczenie rybołówstwa na świecie • omawia znaczenie akwakultury w gospodarce morskiej świata	• charakteryzuje rozmieszczenie i wielkość pogłowia bydła, trzody chlewnej, owiec i drobiu na świecie • opisuje skutki rabunkowej i racjonalnej gospodarki leśnej w wybranych regionach świata omawia wpływ rybołówstwa i akwakultury na równowagę w środowisku	dostrzeża związek między wykorzystaniem zasobów biologicznych mórz i wód śródlądowych a potrzebą zachowania równowagi w ekosystemach wodnych

V. Przemysł

Uczeń: • wyjaśnia, czym jest <i>przemysł</i> • wymienia czynniki lokalizacji przemysłu • przedstawia działy przemysłu high-tech • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>industrializacja, dezindustrializacja, reindustrializacja</i> • podaje przykłady procesów dezindustrializacji na świecie • wymienia źródła energii na świecie w podziale na odnawialne i nieodnawialne • wymienia główne surowce energetyczne i przykłady ich wykorzystania • wymienia największych na świecie producentów surowców energetycznych • wyjaśnia, na czym polega <i>bilans energetyczny</i> • podaje największych producentów energii elektrycznej • wymienia rodzaje elektrowni wytwarzających energię ze źródeł odnawialnych i nieodnawialnych • wymienia pozytywne i negatywne skutki rozwoju energetyki jądrowej	Uczeń: • przyporządkowuje rodzaj lokalizacji przemysłu do zakładów przemysłowych • podaje cechy przemysłu tradycyjnego i jego rozmieszczenie na świecie • wymienia cechy przemysłu high-tech i jego rozmieszczenie na świecie • wymienia cechy industrializacji, dezindustrializacji i reindustrializacji • podaje różnicę między industrializacją a reindustrializacją • omawia odnawialne źródła energii • opisuje nieodnawialne źródła energii • przedstawia strukturę produkcji energii na świecie • podaje zalety i wady elektrowni ciepłych i jądrowych • omawia zalety i wady wybranych elektrowni odnawialnych • wskazuje na mapie państwa posiadające elektrownie jądrowe • przedstawia wielkość produkcji energii elektrycznej wytwarzanej w elektrowniach jądrowych	Uczeń: • analizuje przyrodnicze i pozapryrodnicze czynniki lokalizacji przemysłu na świecie • omawia stopień zależności lokalizacji przemysłu od bazy surowcowej i podaje przykłady tej zależności • porównuje cechy przemysłu tradycyjnego i przemysłu zaawansowanych technologii • omawia przyczyny i skutki dezindustrializacji • podaje przykłady przejawów reindustrializacji w Polsce i wybranych krajach Europy • przedstawia bilans energetyczny i jego zmiany na świecie • przedstawia zmiany w bilansie energetycznym Polski w XX w. i XXI w. • omawia gospodarcze znaczenie energii elektrycznej • opisuje zmiany w produkcji i w zużyciu energii elektrycznej na świecie • omawia rozwój energetyki jądrowej na świecie	Uczeń: • omawia wpływ czynników lokalizacji przemysłu na rozmieszczenie i rozwój wybranych działów przemysłu • omawia znaczenie przemysłu high-tech na świecie • omawia przyczyny i przebieg reindustrializacji • omawia przemiany przemysłu w Polsce w XX w. i XXI w. • omawia skutki rosnącego zapotrzebowania na energię • opisuje strukturę produkcji energii elektrycznej według rodzajów elektrowni na świecie, w wybranych krajach i w Polsce • omawia plany rozwoju energetyki jądrowej w Polsce	Uczeń: • przedstawia przyczyny zmian roli czynników lokalizacji przemysłu • ocenia wpływ przemysłu zaawansowanych technologii na rozwój gospodarczy i jakość życia ludności • uzasadnia rolę procesów reindustrializacji na świecie, w Europie i w Polsce • przedstawia działania podejmowane na rzecz ograniczenia tempa wzrostu zużycia energii • analizuje wpływ struktury produkcji energii elektrycznej na bezpieczeństwo energetyczne państwa • uzasadnia potrzebę społecznej debaty nad decyzją dotyczącą rozwoju energetyki jądrowej w Polsce

VI. Usługi

Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:

• klasyfikuje usługi • omawia usługi podstawowe i wyspecjalizowane • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>transport, infrastruktura transportowa</i> • przedstawia podział transportu • wymienia elementy infrastruktury • wyjaśnia znaczenie terminu <i>łącność</i> • przedstawia podział łączności • wyjaśnia, czym są gospodarka oparta na wiedzy, kapitał ludzki, społeczeństwo informacyjne • wymienia czynniki wpływające na rozwój gospodarki opartej na wiedzy • wymienia największe banki świata • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>handel międzynarodowy (zagraniczny), eksport, import, bilans handlowy państwa</i> • podaje przykłady państw o dodatnim i ujemnym saldzie handlu międzynarodowego • wymienia najważniejsze produkty wymiany międzynarodowej • podaje największych światowych importerów i eksporterów • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>turystyka, atrakcyjność turystyczna, walory turystyczne, infrastruktura turystyczna</i> • podaje państwa świata najliczniej odwiedzane przez turystów • wymienia państwa o największych wpływach z turystyki zagranicznej	• opisuje zróżnicowanie sektora usług na świecie • omawia etapy rozwoju usług • porównuje strukturę zatrudnienia w usługach w Polsce ze strukturą zatrudnienia w wybranych krajach • omawia czynniki rozwoju transportu • wymienia zalety i wady różnych rodzajów transportu • przedstawia rozwój telefonii i jej zróżnicowanie na świecie • wymienia cechy społeczeństwa informacyjnego • omawia zróżnicowanie dostępu do usług bankowych na świecie • przedstawia zróżnicowanie salda handlu międzynarodowego w wybranych państwach • podaje czynniki wpływające na strukturę towarową handlu zagranicznego państw • wymienia negatywne skutki rozwoju handlu międzynarodowego • wymienia rodzaje turystyki • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>walory turystyczne, infrastruktura turystyczna, dostępność turystyczna</i>	• określa stopień zaspokojenia zapotrzebowania na usługi w państwach o różnym poziomie rozwoju społeczno-gospodarczego • przedstawia rozwój sektora usług w Polsce • charakteryzuje poszczególne rodzaje transportu i ich uwarunkowania • opisuje sieć transportu na świecie • omawia czynniki rozwoju transportu w Polsce • omawia spadek znaczenia usług pocztowych i rozwój telekomunikacji komputerowej • podaje cechy gospodarki opartej na wiedzy • omawia rolę władz w gospodarce opartej na wiedzy • porównuje dostęp do internetu w gospodarstwach domowych w Polsce i wybranych krajach Unii Europejskiej • omawia zróżnicowanie usług edukacyjnych na świecie • opisuje kierunki międzynarodowej wymiany towarowej • przedstawia strukturę handlu zagranicznego Polski • charakteryzuje główne regiony turystyczne świata	• omawia znaczenie usług w gospodarce państw • wyjaśnia znaczenie poszczególnych rodzajów transportu w rozwoju społeczno-gospodarczym państw • przedstawia prawidłowości w zróżnicowaniu dostępu do internetu na świecie • opisuje rolę łączności w światowej gospodarce • omawia rozwój innowacyjności i gospodarki opartej na wiedzy w Polsce • omawia znaczenie usług edukacyjnych w rozwoju społeczno-gospodarczym świata • omawia rosnącą rolę usług finansowych na świecie • omawia rolę giełdy w systemach finansowych i gospodarkach państw • omawia miejsce Polski w handlu międzynarodowym • opisuje zasady sprawiedliwego handlu i wyjaśnia, dlaczego należy ich przestrzegać • omawia przyrodnicze i pozapryrodnicze walory turystyczne wpływające na atrakcyjność turystyczną wybranych regionów świata	• formułuje wnioski na temat poziomu zaspokojenia zapotrzebowania na usługi w Polsce w porównaniu z innymi krajami • przedstawia uwarunkowania rozwoju różnych rodzajów transportu w wybranych państwach świata i w Polsce • omawia znaczenie łączności w rozwoju społeczno-gospodarczym świata i w życiu codziennym • omawia przejawy i skutki kształtowania się społeczeństwa informacyjnego • omawia znaczenie usług edukacyjnych i finansowych w rozwoju społeczno-gospodarczym świata • omawia znaczenie handlu w rozwoju społeczno-gospodarczym świata • omawia rozwój turystyki i jej wpływ na gospodarkę państw i na jakość życia mieszkańców regionów turystycznych

VII. Wpływ człowieka na środowisko

Uczeń: • wyjaśnia znaczenie terminu <i>antropopresja</i> • podaje przykłady zagrożeń dla środowiska przyrodniczego, wynikających z działalności człowieka • wymienia filary zrównoważonego rozwoju • podaje źródła zanieczyszczeń atmosfery spowodowane działalnością człowieka • wymienia typy smogu	Uczeń: • omawia zasady i filary zrównoważonego rozwoju • podaje przyczyny występowania smogu • wymienia inne przykłady wpływu działalności człowieka na atmosferę (globalne ocieplenie, kwaśne opady, dziura ozonowa) • omawia zasoby wody na Ziemi i ich wykorzystanie	Uczeń: • podaje przykłady nieracjonalnego gospodarowania zasobami środowiska przyrodniczego • opisuje smog typu londyńskiego i smog typu fotochemicznego • omawia pozytywne i negatywne skutki budowy tam na rzekach • przedstawia wpływ płodozmianu i monokultury rolnej na środowisko przyrodnicze	Uczeń: • omawia skutki wpływu człowieka na środowisko przyrodnicze • podaje skutki występowania smogu • przedstawia przyrodnicze i społeczno-gospodarcze skutki globalnego ocieplenia • omawia ingerencję człowieka w hydrosferę na przykładzie Wysokiej Tamy na Nilu i zaniku Jeziora Aralskiego	Uczeń: • dostrzega konflikt interesów w relacji człowiek – środowisko przyrodnicze • przedstawia przykłady rozwiązań konfliktu interesów w relacji człowiek – środowisko • proponuje przykłady działań, które sprzyjają ochronie atmosfery • ocenia wpływ inwestycji hydrotechnicznych na środowisko przyrodnicze

• wymienia gazy cieplarniane oraz główne źródła ich emisji • wymienia źródła zanieczyszczeń hydrosfery spowodowane działalnością człowieka • wymienia zagrożenia dla środowiska przyrodniczego jakie niesie działalność rolnicza • wymienia rodzaje górnictwa • wyjaśnia znaczenie terminu <i>rekultywacja</i> • wymienia kierunki rekultywacji terenów pogórnicznych • wymienia zanieczyszczenia emitowane przez środki transportu • wyjaśnia znaczenie terminu <i>pojemność turystyczna</i> • wyjaśnia znaczenie terminu <i>krajobraz kulturowy</i> • wymienia czynniki kształtujące krajobraz kulturowy • wyjaśnia, czym jest degradacja krajobrazu • wyjaśnia znaczenie terminu <i>rewitalizacja</i> • podaje przykłady rewitalizacji	• podaje przyczyny deficytu wody na świecie • przedstawia wpływ nadmiernego wypasu zwierząt na środowisko • wymienia zagrożenia związane z górnictwem • wyjaśnia, na czym polega rekultywacja terenów pogórnicznych • przedstawia wpływ awarii tankowców na środowisko przyrodnicze • wymienia cechy krajobrazu kulturowego terenów wiejskich i miast • wymienia rodzaje rewitalizacji	• wyjaśnia wpływ działalności górniczej na litosferę i rzeźbę terenu • omawia wpływ kopalń na stosunki wodne • opisuje zmiany krajobrazu wywołane działalnością transportową • wymienia pozytywne i negatywne skutki dynamicznego rozwoju turystyki • omawia degradację krajobrazu rolniczego i miejskiego • omawia przykłady negatywnych zjawisk na obszarach zdegradowanych • opisuje rodzaje rewitalizacji i podaje przykłady	• omawia wpływ chemizacji i mechanizacji rolnictwa na środowisko przyrodnicze • prezentuje wpływ melioracji na środowisko przyrodnicze na przykładzie Polski i świata • opisuje powstawanie leja depresyjnego • omawia wpływ górnictwa na pozostałe elementy krajobrazu • wyjaśnia wpływ transportu na warunki życia ludności • omawia wpływ dynamicznego rozwoju turystyki na środowisko geograficzne • podaje przykłady zagrożeń krajobrazu kulturowego na świecie i w Polsce • omawia przykłady proekologicznych rozwiązań w działalności rolniczej, przemysłowej oraz usługowej • wyjaśnia, na czym polega postawa współodpowiedzialności za stan środowiska przyrodniczego	• prezentuje na dowolnym przykładzie wpływ działalności rolniczej na środowisko przyrodnicze • omawia sposoby ograniczenia wpływu górnictwa na środowisko przyrodnicze • przedstawia możliwości stosowania w turystyce zasad zrównoważonego rozwoju • podaje przykłady działań służących ochronie krajobrazów kulturowych na świecie, w Polsce i w najbliższej okolicy • przedstawia przykłady działań na rzecz środowiska

Plan wynikowy z wymaganiami edukacyjnymi przedmiotu geografia dla klasy II szkoły branżowej I stopnia, uwzględniający kształcone umiejętności i treści podstawy programowej

Temat	Ocena dopuszczająca	Ocena dostateczna	Ocena dobra	Ocena bardzo dobra	Ocena celująca
I. Rozwój społeczno-gospodarczy świata					
1.1. Podział polityczny świata	Uczeń: – definiuje pojęcie „państwo” i wymienia jego cechy – podaje liczbę państw na świecie w zależności od różnych kryteriów	Uczeń: – wymienia zmiany na mapie politycznej świata po 1989 r.	Uczeń - wyjaśnia, od czego zależy wybór stolicy państwa – określa przyczyny zmian na mapie politycznej świata po 1989 r.	Uczeń: – porównuje zmiany na mapie politycznej Europy w ciągu ostatnich 60 lat i wskazuje ich przyczyny	Uczeń: – na wybranym przykładzie wskazuje przyczyny tworzenia nowych państw w Europie i na świecie
1.2. Procesy integracji politycznej i gospodarczej na świecie. Unia Europejska	Uczeń: – wymienia instytucje UE – wymienia regionalne ugrupowania gospodarcze – wymienia struktury ONZ	Uczeń: – charakteryzuje instytucje UE i podaje ich strukturę – zna etapy rozszerzania UE – charakteryzuje regionalne ugrupowania gospodarcze oraz struktury ONZ – rozumie rolę NATO w świecie	Uczeń: – podaje konsekwencje integracji europejskiej – zna zasady funkcjonowania NATO	Uczeń: – wskazuje przykłady negatywnego wpływu Brexitu na Unię Europejską – podaje, w jaki sposób internet przyczynił się do rozwoju procesów globalizacyjnych	Uczeń: – podaje pozytywne i negatywne skutki globalizacji dla swojego regionu zamieszkania – pozyskuje informacje na temat wybranego regionalnego ugrupowania integracyjnego na świecie
1.3. Współczesne konflikty zbrojne	Uczeń: – wymienia współczesne konflikty zbrojne – zna pojęcie „terroryzm”	Uczeń: – potrafi wskazać na mapie państwa biorące udział we współczesnych konfliktach zbrojnych	Uczeń: – omawia sposoby zapobiegania konfliktom zbrojnym i atakom terrorystycznym	Uczeń: – na przykładzie wybranych konfliktów zbrojnych wskazuje ich przyczyny, przebieg i konsekwencje	Uczeń: – podaje przykłady wpływu zasobów środowiska przyrodniczego, w tym zasobów wodnych, położenia geograficznego

		– wskazuje na mapie miejsca, w których doszło do największych ataków terrorystycznych			i surowców mineralnych na powstawanie konfliktów zbrojnych
1.4. Przestrzenne zróżnicowanie poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego świata	Uczeń: – wymienia mierniki rozwoju społeczno-gospodarczego świata	Uczeń: – charakteryzuje mierniki rozwoju społeczno-gospodarczego świata – podaje podział państw według rozwoju społeczno-gospodarczego	Uczeń: – podaje przyczyny dysproporcji w poziomie rozwoju społeczno-gospodarczego regionów świata – omawia możliwości zmniejszenia dystansu dzielącego państwa biedne od zamożnych	Uczeń: – charakteryzuje dysproporcje w poziomie rozwoju społeczno-gospodarczego regionów świata – porównuje kartogramy przedstawiające zróżnicowanie PKB na osobę, wartość wskaźnika HDI oraz wskaźnika wielowymiarowego ubóstwa – ocenia, czy istnieją różnice w rozmieszczeniu wartości powyższych wskaźników	Uczeń: – na wybranych przykładach państw z grupy wysoko rozwiniętych i państw z grupy najslabiej rozwiniętych określa przyczyny, dla których znalazły się one w odmiennych grupach – potrafi znaleźć w internecie lub „Roczniku Statystycznym” wybrane wskaźniki świadczące o niedorozwoju społeczno-gospodarczym wybranych państw
II. Rozwój demograficzny ludności					
2.1. Rozmieszczenie ludności na świecie	Uczeń: – wymienia czynniki wpływające na rozmieszczenie ludności – wskazuje przykłady obszarów o małej i dużej gęstości zaludnienia	Uczeń: – opisuje wpływ różnych czynników na rozmieszczenie ludności – wskazuje obszary o różnej gęstości zaludnienia na świecie – na podstawie danych statystycznych oblicza gęstość zaludnienia na danym obszarze	Uczeń: – wyjaśnia przyczyny występowania konkretnego zaludnienia w danym miejscu na świecie	Uczeń: – wyjaśnia zróżnicowanie w rozmieszczeniu ludności na danym kontynencie	Uczeń: – na wybranym przykładzie omawia negatywne skutki nadmiernego zagęszczenia ludności

2.2. Dynamika zaludnienia i ruch naturalny ludności	Uczeń: – wymienia czynniki wpływające na wzrost liczby ludności na świecie w ubiegłych wiekach	Uczeń: – wyjaśnia przyczyny wzrostu ludności na świecie w ubiegłych wiekach – określa przyczyny wzrostu umieralności w różnych rejonach świata	Uczeń: – na podstawie danych statystycznych charakteryzuje dynamikę rozwoju ludności w regionach świata według rozwoju społeczno-ekonomicznego	Uczeń: – omawia czynniki wpływające na niski przyrost naturalny w Europie oraz na wysoki przyrost naturalny w państwach słabo rozwiniętych – oblicza przyrost rzeczywisty ludności na podstawie wzoru i danych statystycznych – na podstawie danych statystycznych określa przestrzenne różnicowanie współczynnika urodzeń, współczynnika zgonów i współczynnika przyrostu naturalnego	Uczeń: – na podstawie informacji z internetu, np. World Population Prospects (https://population.un.org/wpp/Download/Standard/Population/) podaje przykłady państw na świecie, w których do 2050 r. liczba ludności się zmniejszy – podaje przyczyny spadku zaludnienia określonych wyżej państw
2.3. Migracje ludności	Uczeń: – definiuje pojęcie „migracja” i podaje jej rodzaje	Uczeń: – wymienia przyczyny migracji	Uczeń: – charakteryzuje przyczyny i konsekwencje migracji – wyjaśnia różnice między uchodźcą a imigrantem – wskazuje na mapie świata przedstawiającej zróżnicowanie przestrzenne salda migracji obszary imigracyjne i emigracyjne	Uczeń: – omawia trudności, jakie spotykają imigrantów w nowym miejscu zamieszkania – wskazuje, jakie czynniki wpływają na atrakcyjność obszarów imigracyjnych	Uczeń: – na podstawie informacji z internetu i innych źródeł wyszukuje wiadomości na temat liczby emigrantów i uchodźców, którzy przybyli do Europy w ostatnich latach – omawia przyczyny ich przyjazdów
2.4. Struktura narodowościowa ludności	Uczeń: – wymienia trzy główne odmiany ludzkie	Uczeń: – podaje przykłady dyskryminacji rasowej	Uczeń: – opisuje strukturę narodowościową UE	Uczeń: – podaje przykłady przeciwdziałania	Uczeń: – na podstawie różnych, aktualnych źródeł charakteryzuje migracje

	– zna pojęcia „grupa etniczna” i „naród”			dyskryminacji rasowej i podobnym form nietolerancji na świecie	polityczne na przykładzie wybranego regionu świata, np. objętego obecnie konfliktem
2.5. Struktura wieku i proces starzenia się ludności	Uczeń: – zna kryteria podziału ludności – zna pojęcia „siła robocza” i „depresja urodzeniowa”	Uczeń: – wymienia przyczyny starzenia się ludności – wymienia konsekwencje procesu starzenia się ludności	Uczeń: – opisuje przyczyny i skutki starzenia się ludności	Uczeń: – oblicza współczynnik feminizacji na podstawie wzoru i danych statystycznych – wyjaśnia przyczyny różnic współczynników feminizacji w różnych rejonach świata	Uczeń: – w internecie i innych źródłach wiedzy wyszukuje informacje dotyczące wybranego problemu demograficznego w wybranym regionie świata – opisuje wybrany problem demograficzny i przedstawia jego istotę – proponuje sposoby rozwiązania powyższego problemu
2.6. Struktura wykształcenia ludności	Uczeń: – zna pojęcie „analfabetyzm” i różne poziomy wykształcenia	Uczeń: – na podstawie danych analizuje poziom analfabetyzmu i czasu nauki na świecie oraz ich wpływ na zarobki	Uczeń: – podaje przyczyny wysokiego analfabetyzmu w państwach słabo rozwiniętych – wskazuje na mapie świata państwa o największym poziomie analfabetyzmu na świecie	Uczeń: – wymienia przykłady działań, dzięki którym można zmniejszyć analfabetyzm	Uczeń: – podaje, w jaki sposób wykształcenie społeczeństwa może wpływać na gospodarkę
2.7. Urbanizacja w Polsce i na świecie	Uczeń: – zna pojęcie „urbanizacja” i wymienia typy urbanizacji – zna pojęcie „aglomeracja” i wymienia jej typy	Uczeń: – charakteryzuje typy urbanizacji – opisuje, jak powstały miasta – zna pojęcie „współczynnik urbanizacji” – charakteryzuje typy aglomeracji	Uczeń: – charakteryzuje rozmieszczenie ludności miejskiej wg regionu zamieszkania – na podstawie danych opisuje różnice we współczynniku urbanizacji w różnych regionach świata	Uczeń: – wyjaśnia różnice między rozwojem miast w państwach wysoko i słabo rozwiniętych – wyjaśnia pozytywne i negatywne skutki urbanizacji	Uczeń: – na wybranych przykładach omawia problemy wielkich miast i wskazuje możliwości ich rozwiązania

			– wymienia pozytywne i negatywne skutki urbanizacji		
2.8. Czynniki rozwoju obszarów wiejskich	Uczeń: – z na pojęcia: „urbanizacja wsi”, „depopulacja”, „agroturystyka”, „deforestacja”	Uczeń: – wymienia pozytywne i negatywne aspekty urbanizacji wsi – wymienia czynniki wpływające na depopulację wsi – opisuje zmiany w krajobrazie wsi spowodowane urbanizacją	Uczeń: – charakteryzuje pozytywne i negatywne aspekty urbanizacji wsi – opisuje przemiany wsi w UE	Uczeń: – wskazuje współczesne przemiany obszarów wiejskich i podaje skutki tych przemian	Uczeń: – zbiera informacje na temat tego, w jaki sposób zmieniła się wieś w jego regionie lub województwie w ciągu ostatnich 50 lat – porównuje przemiany tej wsi z typami przemian opisanymi na lekcji
III. Współczesne kierunki rozwoju gospodarczego w Polsce i na świecie					
3.1. Zmiana roli sektorów gospodarki. Rolnictwo, przemysł i usługi	Uczeń: – wymienia i opisuje sektory gospodarki – wymienia trzy przyczyny spadku zatrudnienia w rolnictwie w państwach wysoko rozwiniętych	Uczeń: – na podstawie danych statystycznych wymienia przykłady państw o wysokim zatrudnieniu w rolnictwie, przemyśle i usługach	Uczeń: – wymienia przyczyny zmian roli sektorów gospodarki w państwach o różnym poziomie rozwoju	Uczeń: – wyjaśnia przyczyny zmian roli sektorów gospodarki w państwach o różnym poziomie rozwoju	Uczeń: – wskazuje i omawia czynniki wpływające na wysoki udział danych sektorów gospodarki w wybranym państwie
3.2. Procesy globalizacji i konsumpcjonizm	Uczeń: – definiuje pojęcia „globalizacja”, „konsumpcjonizm” i „pracoholizm”	Uczeń: – wyjaśnia przyczyny globalizacji oraz konsumpcjonizmu	Uczeń: – wymienia i charakteryzuje przykłady procesów globalizacyjnych	Uczeń: – określa wpływ globalizacji na rozwój regionalny i lokalny – wymienia pozytywne i negatywne aspekty globalizacji	Uczeń: – przedstawia sposoby zapobiegania zjawiskom konsumpcjonizmu i pracoholizmu – określa rolę internetu w rozwoju globalizacji
3.3. Rozwój gospodarczy Polski	Uczeń: – opisuje główne etapy rozwoju gospodarczego Polski	Uczeń: – wymienia i uzasadnia pozytywne i negatywne skutki transformacji społeczno-gospodarczej, która dokonała się w Polsce w latach 90. XX w.	Uczeń: – charakteryzuje rynek pracy w Polsce – oblicza współczynnik aktywności zawodowej	Uczeń: – wskazuje możliwości zmniejszenia bezrobocia w województwach, w których jest ono najwyższe	Uczeń: – na podstawie danych statystycznych podaje wskaźniki ukazujące rozwój gospodarczy Polski po przystąpieniu do Unii Europejskiej (np.

					PKB, produkcja rolnicza, przemysłowa, dostęp do internetu) – określa kierunki zmian (wzrost, spadek, stagnacja) – omawia sytuację na rynku pracy w regionie, w którym mieszka (poziom bezrobocia, oferty pracy, możliwości zatrudnienia)
3.4. Gospodarka oparta na wiedzy i kształtowanie się społeczeństwa informacyjnego	Uczeń: – zna pojęcia: gospodarka oparta na wiedzy, społeczeństwo informacyjne – wymienia nowoczesne technologie	Uczeń: – wymienia cechy gospodarki opartej na wiedzy – podaje korzystne czynniki dla rozwoju gospodarki opartej na wiedzy – wymienia cechy społeczeństwa informacyjnego oraz czynniki wpływające na jego rozwój	Uczeń: – charakteryzuje zagrożenia społeczeństwa informacyjnego	Uczeń: – wyjaśnia, jak zapobiegać zagrożeniom wynikającym z życia w społeczeństwie informacyjnym	Uczeń: – omawia, korzystając z danych statystycznych, dostęp ludności w poszczególnych państwach do internetu – wymienia regiony o wysokim, średnim i niskim dostępie do internetu oraz uzasadnia, od czego zależy ta dostępność
3.5. Kapitał ludzki	Uczeń: – definiuje pojęcie „kapitał ludzki”	Uczeń: – wymienia czynniki zwiększające i ograniczające kapitał ludzki	Uczeń: – zna mierniki kapitału ludzkiego	Uczeń: – na podstawie przedstawionych wykresów i danych statystycznych – określa wpływ kapitału ludzkiego na rozwój gospodarczy	Uczeń: – podaje przykłady, w jaki sposób mobilność na rynku pracy może przyczynić się do zwiększenia zasobów kapitału ludzkiego
IV. Rolnictwo, leśnictwo i rybactwo					
4.1. Przyrodnicze i pozaprzyrodnicze	Uczeń: – wie, czym zajmuje się rolnictwo	Uczeń: – wymienia czynniki przyrodnicze i pozaprzyrodnicze	Uczeń: – opisuje czynniki przyrodnicze i pozaprzyrodnicze	Uczeń: – na podstawie danych statystycznych wymienia regiony świata o	Uczeń: – określa, jak zwiększyć przydatność obszarów bardzo suchych i bardzo

czynniki rozwoju rolnictwa		czynniki wpływające na rozwój produkcji rolniczej	czynniki wpływające na rozwój produkcji rolniczej	najlepszej przydatności rolniczej gleb	wilgotnych (mało przydatnych dla rolnictwa)
4.2. Główne uprawy roślinne i chów zwierząt na świecie	Uczeń: – klasyfikuje rośliny uprawne i wymienia ich przykłady – wymienia rośliny, z których są produkowane używki – wymienia produkty pochodzenia zwierzęcego	Uczeń: – wymienia główne obszary uprawy różnych zbóż, roślin bulwiastych, oleistych, cukrodajnych, włóknistych, kauczukodajnych na świecie – wymienia miejsca uprawy używek – wymienia miejsca uprawy owoców i warzyw – wymienia czynniki wpływające na chów zwierząt w różnych częściach świata – wymienia główne miejsca chowu zwierząt gospodarskich na świecie	Uczeń: – wskazuje, jakie zboża są podstawą wyżywienia w różnych regionach świata – omawia zależność chowu wybranych zwierząt gospodarskich na świecie od czynników przyrodniczych, kulturowych i ekonomicznych	Uczeń: – na podstawie atlasu geograficznego lub danych statystycznych wyjaśnia na wybranych przykładach, jakie czynniki wpłynęły na wysoki udział użytków rolnych, gruntów ornych oraz użytków zielonych różnych państwach – sprawdza w roczniku statystycznym lub w internecie, w których państwach spożywa się najczęściej herbaty i kawy (na mieszkańca) i czy to są te same państwa, w których uprawy tych roślin są największe	Uczeń: – wyszukuje w dostępnych źródłach informacji o miejscu hodowli jedwabników, mułów, osłów, jaków, lam i reniferów oraz wyjaśnia, w jakim celu hoduje się te zwierzęta – podaje, jakie rośliny uprawia się w jego regionie zamieszkania (województwie) i na jakich glebach
4.3. Lesistość i gospodarka leśna	Uczeń: – zna pojęcie „lesistość” – wymienia funkcje lasu	Uczeń: – opisuje dynamikę zmian obszarów leśnych – podaje zagrożenia lesistości	Uczeń: – na podstawie danych statystycznych podaje, które państwa mają największą powierzchnię lasów, a które najmniejszą – wyjaśnia, od czego zależy poziom lesistości	Uczeń: – na podstawie różnych źródeł informacji podaje przykłady rabunkowej gospodarki leśnej – oblicza powierzchnię lasów na mieszkańca w różnych państwach	Uczeń: – przedstawia propozycje racjonalnej gospodarki leśnej, aby zapobiec zmniejszaniu się powierzchni lasów
4.4. Rybołówstwo i eksploatacja zasobów morskich	Uczeń: – wymienia cechy gospodarki morskiej	Uczeń: – charakteryzuje cechy gospodarki morskiej i jej zagrożenia	Uczeń – na podstawie danych statystycznych określa obszary o dużym i małym spożyciu ryb i innych	Uczeń: – wyjaśnia przyczyny różnic między w spożyciu ryb w różnych państwach	Uczeń: – podaje przykłady zagrożeń nadmiernej eksploatacji zasobów morskich na podstawie

			stworzeń morskich na 1 mieszkańca		dostępnych źródeł informacji – wyszukuje w dostępnych źródłach informacji jak gospodarczo wykorzystuje się organizmy morskie (rośliny i zwierzęta) – poza celami konsumpcyjnymi
V. Przemysł i budownictwo					
5.1. Czynniki lokalizacji przemysłu	Uczeń: – podaje definicję przemysłu oraz wymienia jego gałęzie	Uczeń: – wymienia przyrodnicze i pozaprzyrodnicze czynniki jego lokalizacji	Uczeń: – opisuje przyrodnicze i pozaprzyrodnicze czynniki jego lokalizacji	Uczeń: – określa, jakie czynniki lokalizacji są najważniejsze dla następujących wybranych zakładów, np. huty miedzi, zakładów przemysłu papierniczego, przemysłu samochodowego, cukrowni	Uczeń: – przedstawia zakład przemysłowy funkcjonujący w sąsiedztwie miejsca jego zamieszkania lub nauki – na podstawie dostępnych źródeł informacji omawia funkcjonowanie położonej w jego regionie specjalnej strefy ekonomicznej
5.2. Przemysł tradycyjny i przemysł wysokich technologii	Uczeń: – wymienia cechy przemysłu wysokiej technologii – wymienia formy przestrzenne przemysłu wysokiej technologii	Uczeń: – opisuje formy przestrzenne przemysłu wysokiej technologii – podaje przykłady lokalizacji przemysłu wysokiej technologii	Uczeń: – porównuje cechy przemysłu tradycyjnego i przemysłu wysokich technologii na przykładach, np. hutnictwa żelaza i przemysłu elektronicznego	Uczeń: – wyszukuje informacje o wybranych obszarach wysokich technologii, przedstawia ich najważniejsze cechy: lokalizację, profil produkcji, zaplecze naukowo-badawcze – wyszukuje informacje o parkach technologicznych lub naukowych występujących w Polsce	Uczeń: – wymień gałęzie przemysłu wysokich technologii występujące w jego regionie – omawia perspektywy rozwoju technopolii w Polsce, np. na przykładzie Doliny Lotniczej (www.dolinalotnicza.pl)

5.3. Procesy deindustrializacji i reindustrializacji	Uczeń: – wymienia elementy współczesnych przemian w przemyśle	Uczeń: – opisuje pojęcia „deindustrializacja” i „reindustrializacja”	Uczeń: – wyjaśnij różnice pomiędzy reindustrializacją a deindustrializacją	Uczeń: – omawia różnice w krajobrazie między tradycyjnym a współczesnym przemysłem	Uczeń: – przedstawia, jak przebiegał proces deindustrializacji w Polsce
5.4. Rola budownictwa w gospodarce Polski	Uczeń: – opisuje, czym zajmuje się budownictwo	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie ładu w budownictwie	Uczeń: – wyjaśnia, dlaczego w budownictwie należy dostosować styl do danego krajobrazu i regionu	Uczeń: – omawia wpływ rozwoju budownictwa mieszkaniowego na inne sektory gospodarki – wymień ważniejsze inwestycje budowlane w swojej okolicy i podaje, w jaki sposób wpłyną one na życie miejscowości lub całej okolicy	Uczeń: – na podstawie różnych źródeł informacji podaje przykłady największych inwestycji budowlanych w Polsce w dziedzinie infrastruktury
5.5. Surowce energetyczne na świecie. Produkcja energii elektrycznej i zmiany w strukturze jej zużycia	Uczeń: – wymienia odnawialne źródła energii – podaje przykłady odnawialnych i nieodnawialnych źródeł energii	Uczeń: – wymienia rejony występowaniu ropy naftowej, gazu ziemnego, węgla kamiennego i brunatnego – charakteryzuje wybrane źródła energii – wymienia pozytywne i negatywne aspekty produkcji energii w elektrowni jądrowej	Uczeń: – wyjaśnia przyczyny zmian w strukturze wykorzystania surowców energetycznych – na podstawie danych statystycznych porównuje strukturę produkcji energii elektrycznej w Polsce na tle innych państw	Uczeń: – wskazuje bariery rozwoju elektrowni wykorzystujących alternatywne źródła energii – wymienia pozytywne i negatywne aspekty produkcji energii w elektrowni jądrowej	Uczeń: – uzasadnia stwierdzenie, że „ropa rządzi światem” – omawia wpływ produkcji energii elektrycznej z różnych źródeł na środowisko przyrodnicze
VI. Rola usług we współczesnej gospodarce					
6.1. Zróżnicowanie i znaczenie sektora usług w Polsce i na świecie	Uczeń: – wymienia rodzaje usług i klasyfikuje je wg kategorii – zna pojęcie dochodu narodowego	Uczeń: – wymienia etapy rozwoju usług w państwach słabo rozwiniętych, rozwijających się i wysoko rozwiniętych	Uczeń: – opisuje funkcje usług – wyjaśnia, dlaczego usługi odgrywają ważną rolę we współczesnej gospodarce	Uczeń: – na podstawie danych statystycznych wskazuje regiony o wysokim i niskim odsetku usług w PKB oraz wyjaśnia	Uczeń: – wyjaśnia, dlaczego w państwach poindustrialnych zapotrzebowanie na usługi transportowe jest mniejsze

				przyczyny takiego zróżnicowania – na podstawie danych statystycznych przedstawiających strukturę usług w różnych państwach określa, co jest przyczyną zróżnicowania między państwami Europy Wschodniej i Zachodniej	niż w państwach industrialnych, natomiast wzrasta zapotrzebowanie na usługi komunikacyjne
6.2. Rodzaje transportu i ich uwarunkowania rozwoju w Polsce	Uczeń: – wymienia rodzaje transportu	Uczeń: – charakteryzuje rodzaje transportu	Uczeń: – przedstawia zalety i wady transportu lądowego, wodnego i powietrznego	Uczeń: – na podstawie danych statystycznych określa zróżnicowanie transportu i jego typów na świecie i wyjaśnia przyczyny tych różnic	Uczeń: – proponuje działania, jakie należy podjąć, aby usprawnić transport kolejowy i drogowy w Polsce
6.3. Rozwój turystyki w Polsce i na świecie	Uczeń: – wymienia czynniki wpływające na rozwój turystyki	Uczeń: – opisuje społeczno-gospodarcze znaczenie turystyki	Uczeń: – charakteryzuje zagospodarowanie turystyczne na wybranych przykładach	Uczeń: – opisuje kierunki krajowej turystyki i wyjaśnia przyczyny rozwoju turystyki w tych regionach	Uczeń: – przedstawia atrakcje turystyczne wybranego zagranicznego regionu chętnie odwiedzanego przez polskich turystów

Wymagania na poszczególne oceny

Oblicza geografii

Część 1

Zakres podstawowy

Wymagania na poszczególne oceny				
Konieczne (ocena dopuszczająca)	Podstawowe (ocena dostateczna)	Rozszerzające (ocena dobra)	Dopełniające (ocena bardzo dobra)	Wykraczające (ocena celująca)
2	3	4	5	6
I. Obraz Ziemi				
Uczeń: dokonyje podziału nauk geograficznych na dyscypliny, wymienia źródła informacji geograficznej, wyjaśnia znaczenie terminów: <i>mapa</i>, <i>skala</i>, wymienia elementy mapy, wymienia rodzaje map, omawia i czyta legendę mapy, rozpoznaje rodzaje map w atlasie, rozpoznaje i rozróżnia rodzaje skal, opisuje na podstawie mapy turystycznej dowolny obszar.	Uczeń: opisuje przedmiot i cele badań geograficznych, wymienia źródła informacji potrzebne do charakterystyki własnego regionu, wymienia funkcje GIS, klasyfikuje mapy ze względu na skalę oraz ze względu na treść, porównuje i szereguje skale, wymienia najczęściej stosowane metody prezentowania informacji na mapach, rozdzieli formy terenu na mapie na podstawie układu poziomic, podaje przykłady zastosowania map topograficznych, posługuje się mapą hipsometryczną, odnajduje na mapie obiekty geograficzne przedstawione na fotografii.	Uczeń: określa miejsce geografii wśród innych nauk, omawia przydatność i możliwości wykorzystania źródeł informacji geograficznej, interpretuje dane liczbowe przedstawione w tabelach, na wykresach i diagramach, przedstawia przykłady zastosowania różnych rodzajów map, stosuje różne rodzaje skal i je przekształca, posługuje się skalą mapy do obliczania odległości w terenie, rozdzieli ilościowe i jakościowe metody przedstawiania informacji geograficznej, podaje przykłady zastosowania różnego rodzaju map, wskazuje różnice w sposobie przedstawiania rzeźby terenu na mapach topograficznej i ogólnogeograficznej,	Uczeń: wykazuje interdyscyplinarny charakter nauk geograficznych, wymienia przykłady informacji pozyskiwanych na podstawie obserwacji i pomiarów prowadzonych w terenie, porównuje metody jakościowe i ilościowe prezentacji informacji geograficznej, interpretuje zdjęcia satelitarne, czyta i interpretuje treści różnych rodzajów map, charakteryzuje działania systemu nawigacji satelitarnej GPS.	Uczeń: podaje przykłady praktycznego zastosowania geografii, przedstawia możliwości wykorzystania różnych źródeł informacji geograficznych i ocenia ich przydatność, omawia przykłady wykorzystania narzędzi GIS do analiz zróżnicowania przestrzennego środowiska geograficznego, wykazuje przydatność fotografii i zdjęć satelitarnych do uzyskiwania informacji o środowisku geograficznym, wyznacza współrzędne geograficzne z użyciem odbiornika GPS.

Wymagania na poszczególne oceny

		określa współrzędne geograficzne na mapie.		
II. Ziemia we wszechświecie				
Uczeń: posługuje się terminami: <i>gwiazda, planeta, księżyc, planetoida, meteoroid, kometa</i>, wymienia ciała niebieskie tworzące Układ Słoneczny, wymienia kolejno nazwy planet Układu Słonecznego, wyjaśnia znaczenie terminów: <i>ruch obiegowy, wysokość górowania Słońca, noc polarna, dzień polarny</i>, podaje cechy ruchu obiegowego Ziemi, wymienia strefy oświetlenia Ziemi i wskazuje na mapie świata ich granice, posługuje się terminami: <i>ruch obrotowy, czas uniwersalny, czas strefowy</i>, wymienia cechy ruchu obrotowego.	Uczeń: charakteryzuje i porównuje planety Układu Słonecznego, w tym Ziemię, podaje przyczyny zmian oświetlenia Ziemi w ciągu roku, podaje przyczyny zmian długości dnia i nocy w różnych szerokościach geograficznych, wymienia skutki ruchu obrotowego Ziemi, wymienia rodzaje czasów na Ziemi, wyjaśnia, czym są czas uniwersalny i czas strefowy.	Uczeń: opisuje ciała niebieskie: planety karłowate, księżycy, planetoidy, meteoroidy, komety, rozpoznaje ciała niebieskie na zdjęciach i mapach kosmosu, podaje cechy Ziemi odróżniające ją od innych planet Układu Słonecznego, przedstawia następstwa ruchu obiegowego Ziemi, opisuje poszczególne strefy oświetlenia Ziemi, wyjaśnia przyczyny zróżnicowania czasu na Ziemi, analizuje mapę stref czasowych na Ziemi.	Uczeń: omawia teorie pochodzenia i budowy wszechświata, rozpoznaje wybrane gwiazdozbiory nieba północnego, omawia powstawanie Układu Słonecznego, porównuje cechy budowy planet grupy ziemskiej oraz planet olbrzymów, wyjaśnia przyczyny zmian oświetlenia Ziemi w ciągu roku, przedstawia dowody na ruch obrotowy Ziemi, podaje przykłady oddziaływania siły Coriolisa i jego skutki w środowisku przyrodniczym, oblicza czas strefowy na podstawie mapy stref czasowych.	Uczeń: porównuje odległości we wszechświecie i uzasadnia złożoność wszechświata, wyjaśnia wpływ zmian oświetlenia Ziemi w ciągu roku na życie i działalność człowieka, wyjaśnia wpływ różnic czasu na życie i działalność człowieka.
III. Atmosfera				
Uczeń: wymienia czynniki wpływające na rozkład temperatury powietrza, odczytuje z mapy klimatycznej temperaturę powietrza na Ziemi, wyjaśnia znaczenie terminów: <i>ciśnienie atmosferyczne, wyż baryczny, niż baryczny</i>, odczytuje z mapy klimatycznej wartości ciśnienia atmosferycznego, wskazuje na mapie ciśnienia atmosferycznego rozmieszczenie stałych wyżów barycznych i niżów barycznych na Ziemi, wyjaśnia znaczenie terminu <i>kondensacja pary wodnej</i>,	Uczeń: charakteryzuje czynniki wpływające na rozkład temperatury powietrza, opisuje na podstawie map rozkład temperatury powietrza na Ziemi w styczniu i w lipcu, wskazuje na mapie obszary, w których zaznacza się wpływ prądów morskich i wysokości bezwzględnych na temperaturę powietrza, opisuje na podstawie map rozkład ciśnienia atmosferycznego na Ziemi w styczniu i w lipcu, wyjaśnia przyczyny ruchu powietrza, wskazuje na mapie obszary objęte cyrkulacją pasatową,	Uczeń: porównuje rozkład temperatury w lipcu i w styczniu na półkuli północnej i półkuli południowej, oblicza średnią roczną temperaturę powietrza w danej stacji klimatycznej, wykazuje zależność ciśnienia atmosferycznego od temperatury powietrza, wyjaśnia mechanizm powstawania układów barycznych na podstawie schematu, przedstawia warunki niezbędne do powstania opadu atmosferycznego, wyjaśnia na podstawie map tematycznych wpływ prądów morskich na wielkość opadów atmosferycznych na Ziemi,	Uczeń: wskazuje przyczyny nierównomiernego rozkładu temperatury powietrza na Ziemi, omawia na podstawie klimatogramu roczny przebieg temperatury powietrza we własnym regionie, wyjaśnia przyczyny zróżnicowania ciśnienia atmosferycznego na Ziemi, opisuje na podstawie schematu globalną cyrkulację atmosfery, omawia na podstawie klimatogramu rozkład opadów atmosferycznych w ciągu roku we własnym regionie, przedstawia na podstawie map synoptycznej i zdjęć satelitarnych prognozę pogody dla danego obszaru,	Uczeń: wykazuje na podstawie schematu związków między szerokością geograficzną a rozkładem temperatury powietrza na Ziemi, wyjaśnia mechanizm cyrkulacji powietrza w strefie międzyzwrotnikowej i wyższych szerokościach geograficznych, podaje przyczyny występowania strefy podwyższonego i obniżonego ciśnienia na kuli ziemskiej, wyjaśnia przyczyny występowania dużych sum

Wymagania na poszczególne oceny

wymienia przyczyny występowania opadów na Ziemi, wymienia i wskazuje na mapie obszary o najmniejszych i największych rocznych sumach opadów na Ziemi, wyjaśnia znaczenie terminów: <i>pogoda</i>, <i>prognoza pogody</i>, wymienia elementy pogody, ustala warunki pogodowe na podstawie mapy synoptycznej, wyjaśnia znaczenie terminów: <i>klimat</i>, <i>strefa klimatyczna</i>, wskazuje na mapie strefy klimatyczne na Ziemi, opisuje na podstawie map tematycznych dowolną strefę klimatyczną na Ziemi.	wymienia czynniki wpływające na rozkład opadów atmosferycznych, opisuje na podstawie mapy zróżnicowanie opadów na Ziemi, wymienia sposoby pozyskiwania danych meteorologicznych, charakteryzuje pogodę panującą na wybranym obszarze na podstawie mapy synoptycznej, podaje różnicę między pogodą a klimatem.	podaje przykłady obszarów, na których występują zmienne warunki pogodowe w ciągu całego roku, porównuje uproszczoną mapę pogody z mapą synoptyczną, omawia czynniki klimatotwórcze, opisuje na podstawie klimatogramów i mapy stref klimatycznych typy klimatów, wykazuje różnicę między klimatem morskim i kontynentalnym.	uzasadnia znaczenie prognozowania pogody w działalności człowieka na podstawie dostępnych źródeł informacji, charakteryzuje i porównuje strefy klimatyczne i typy klimatów na Ziemi oraz uzasadnia ich zasięgi, opisuje cechy klimatu lokalnego w miejscu zamieszkania.	opadów atmosferycznych w strefie klimatów równikowych, omawia na przykładach dynamikę zmian zachodzących w atmosferze, wyjaśnia ich przyczyny oraz ukazuje ich skutki, wyjaśnia, na czym polega strefowość i astrefowość klimatów na Ziemi, wyjaśnia wpływ lokalnych czynników na klimat wybranych regionów.

IV. Hydrosfera

Uczeń: wyjaśnia znaczenie terminu <i>hydrosfera</i>, podaje charakterystyczne cechy hydrosfery, przedstawia podział wszechoceanu na mapie świata, wskazuje na mapie wybrane morza i zatoki oraz podaje ich nazwy, odczytuje z mapy zasolenie powierzchniowej warstwy wód oceanicznych, wymienia rodzaje prądów morskich, wyjaśnia znaczenie terminów: <i>rzeka</i>, <i>dorzecze</i>, <i>system rzeczny</i>, <i>zlewisko</i>, wymienia rodzaje rzek, wskazuje na mapie świata przykładowe rzeki główne, systemy rzeczne i zlewiska, wyjaśnia znaczenie terminów: <i>lodowiec górski</i>, <i>lądolód</i>, <i>granica wiecznego śniegu</i>.	Uczeń: opisuje cechy fizykochemiczne wód morskich, wyjaśnia, czym są prądy morskie, przedstawia rozkład prądów morskich na świecie na podstawie mapy, opisuje na podstawie schematu system rzeczny wraz z dorzeczem, charakteryzuje na podstawie mapy sieć rzeczna na poszczególnych kontynentach, wyjaśnia różnicę między lodowcem górskim i lądolodem, wymienia części składowe lodowca górskiego, wskazuje na mapie świata obszary występowania lodowców górskich i lądolodów.	Uczeń: analizuje rodzaje i wielkość zasobów wodnych na Ziemi, podaje przyczyny zróżnicowania zasolenia wód morskich, omawia problem zanieczyszczenia wód morskich, uzasadnia zależność gęstości sieci rzecznej na Ziemi od warunków klimatycznych, przedstawia sposoby zasilania najdłuższych rzek Europy, Azji, Afryki i Ameryki Północnej i Ameryki Południowej, opisuje warunki powstawania lodowców, omawia wpływ zaniku pokrywy lodowej na życie zwierząt w Arktyce.	Uczeń: opisuje rodzaj i wielkość zasobów we własnym regionie, objaśnia mechanizm powstawania i układ powierzchniowych prądów morskich, omawia na wybranym przykładzie ze świata znaczenie przyrodnicze i gospodarcze wielkich rzek, wyjaśnia przyczyny występowania granicy wiecznego śniegu na różnej wysokości, omawia etapy powstawania lodowca górskiego.	Uczeń: wykazuje znaczenie wody dla funkcjonowania systemu przyrodniczego Ziemi, omawia wpływ prądów morskich na życie i gospodarkę człowieka, przedstawia podstawowy podział jezior ze względu na genezę masy jeziornej, omawia wpływ zanikania pokrywy lodowej w obszarach okofobiegunowych na gospodarkę, życie mieszkańców oraz ich tożsamość kulturową.

Wymagania na poszczególne oceny

V. Litosfera. Procesy wewnętrzne

Uczeń: • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>litosfera, skorupa ziemna</i>, • wymienia warstwy Ziemi, • wymienia główne minerały budujące skorupę ziemską, • wymienia podstawowe rodzaje skał występujących na Ziemi, • wyjaśnia, czym są procesy endogeniczne i je klasyfikuje, • wskazuje na mapie największe płyty litosfery i ich granice, • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>plutonizm, wulkanizm, trzęsienia Ziemi</i>, • omawia budowę stożka wulkanicznego na podstawie schematu, • podaje na podstawie źródeł informacji przykłady wybranych trzęsień ziemi występujących na świecie.	Uczeń: • podaje cechy budowy wnętrza Ziemi, • wymienia powierzchnie nieciągłości we wnętrzu Ziemi, • opisuje warunki powstawania różnych rodzajów skał, • podaje przykłady skał o różnej genezie, • omawia podstawowe założenia teorii tektoniki płyt litosfery, • odróżnia ruchy górotwórcze od ruchów epejrogenicznych, • wskazuje na mapie obszary występowania ruchów epejrogenicznych, • wymienia produkty wulkaniczne, • wyjaśnia różnicę między magmą i lawą, • wskazuje na mapie obszary sejsmiczne i asejsmiczne.	Uczeń: • opisuje właściwości fizyczne poszczególnych warstw Ziemi, • wyjaśnia różnice między skorupą oceaniczną a skorupą kontynentalną, • charakteryzuje wybrane skały o różnej genezie, • rozpoznaje wybrane skały, • omawia przyczyny przemieszczania się płyt litosfery, • wskazuje na mapie świata przykłady gór powstałych w wyniku kolizji płyt litosfery, • podaje przyczyny ruchów epejrogenicznych, • charakteryzuje formy powstałe wskutek plutonizmu, • opisuje rodzaje wulkanów ze względu na przebieg erupcji i rodzaj wydobywających się produktów wulkanicznych, • wskazuje na mapie ważniejsze wulkany i określa ich położenie w stosunku do granic płyt litosfery, • opisuje przyczyny i przebieg trzęsienia ziemi.	Uczeń: • opisuje zmiany temperatury, ciśnienia i gęstości zachodzące we wnętrzu Ziemi wraz ze wzrostem głębokości, • omawia zastosowanie skał w gospodarce, • rozróżnia góry fałdowe, góry zrębowe i góry wulkaniczne, • opisuje na podstawie schematu powstawanie gór w wyniku kolizji płyt litosfery, • podaje przykłady świadczące o ruchach pionowych na lądach, • wyjaśnia wpływ ruchu płyt litosfery na genezę procesów endogenicznych, • wykazuje zależność między ruchami płyt litosfery a występowaniem wulkanów i trzęsień Ziemi.	Uczeń: • wyjaśnia związek budowy wnętrza Ziemi z ruchem płyt litosfery, • podaje przykłady występowania i wykorzystania skał we własnym regionie, • wskazuje różnice w procesach powstawania wybranych gór, na przykład Himalajów i Andów, • wymienia przykłady wpływu zjawisk wulkanicznych na środowisko przyrodnicze i działalność człowieka.

V. Litosfera. Procesy zewnętrzne

Uczeń: • klasyfikuje procesy egzogeniczne kształtujące powierzchnię Ziemi, • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>wietrzenie, zwietrzelina</i>, • wyróżnia rodzaje wietrzenia, • wyjaśnia znaczenie terminu <i>kras</i>, • wymienia skały, które są rozpuszczane przez wodę, • wymienia podstawowe formy krasowe, • wymienia rodzaje erozji rzecznej,	Uczeń: • wymienia czynniki rzeźbotwórcze, • podaje czynniki wpływające na intensywność wietrzenia na kuli ziemskiej, • omawia warunki, w jakich zachodzą procesy krasowe, • odróżnia formy krasu powierzchniowego i krasu podziemnego, • rozróżnia erozję wgłębną, erozję wsteczną i erozję boczną,	Uczeń: • charakteryzuje procesy zewnętrzne modelujące powierzchnię Ziemi (erozja, transport, akumulacja), • wyjaśnia, na czym polega wietrzenie fizyczne, wietrzenie chemiczne i wietrzenie biologiczne, • przedstawia czynniki wpływające na przebieg zjawisk krasowych, • wskazuje na mapie znane na świecie, w Europie i w Polsce obszary krasowe, • wyjaśnia, na czym polega rzeźbotwórcza działalność rzek,	Uczeń: • przedstawia różnice między wietrzeniem mrozowym a wietrzeniem termicznym, • omawia genezę wybranych form krasowych powierzchniowych i podziemnych, • opisuje przebieg oraz skutki erozji, transportu i akumulacji w różnych odcinkach biegu rzeki, • analizuje na podstawie schematu etapy powstawania meandrów,	Uczeń: • wyjaśnia przyczyny różnicowania intensywności procesów rzeźbotwórczych rzek, wiatru, lodowców i lądolodów, mórz oraz wietrzenia, • porównuje skutki rzeźbotwórczej działalności rzek, wiatru, lodowców i lądolodów, mórz oraz wietrzenia.

Wymagania na poszczególne oceny

wymienia typy ujść rzecznych, wyjaśnia znaczenie terminów: <i>lodowiec górski, lądolód</i>, wymienia rodzaje moren, wyjaśnia znaczenie terminów: <i>abrazja, klif, plaża, mierzeja</i>, wymienia czynniki kształtujące wybrzeża morskie, podaje czynnik wpływający na siłę transportową wiatru, wymienia rodzaje wydm, wymienia rodzaje pustyń, podaje nazwy największych pustyń na Ziemi i wskazuje je na mapie.	porównuje na podstawie infografiki cechy rzeki w biegu górnym, środkowym i dolnym, wskazuje na mapie największe delty i ujścia lejkowate, wymienia formy rzeźby terenu powstałe wskutek rzeźbotwórczej działalności lodowców, omawia proces powstawania różnych typów moren, rozdziela na podstawie fotografii formy rzeźby terenu powstałe wskutek działalności lodowców górskich i lądolodów, wymienia przykłady niszczącej i budującej działalności morza, rozdziela typy wybrzeży na podstawie map i fotografii, wymienia formy terenu powstałe w wyniku rzeźbotwórczej działalności wiatru, wyjaśnia na podstawie ilustracji różnice między wydmą paraboliczną a barchanem.	rozpoznaje na rysunkach i fotografiach formy powstałe w wyniku rzeźbotwórczej działalności rzek, charakteryzuje typy ujść rzecznych na podstawie schematu, dokonuje podziału form rzeźby polodowcowej na formy erozyjne i akumulacyjne, charakteryzuje formy rzeźby terenu powstałe wskutek działalności lodowców górskich i lądolodów, charakteryzuje formy rzeźby terenu powstałe wskutek rzeźbotwórczej działalności morza (klif, mierzeja) na podstawie schematu i zdjęć, omawia czynniki warunkujące procesy eoliczne, omawia warunki powstawania różnego rodzaju wydm.	opisuje niszczącą, transportową i akumulacyjną działalność lodowca górskiego i lądolodu, porównuje typy wybrzeży morskich, podaje ich podobieństwa i różnice, opisuje niszczącą, transportującą i budującą działalność wiatru, rozdziela na podstawie zdjęć formy rzeźby erozyjnej i akumulacyjnej działalności wiatru.	

VI. Pedosfera i biosfera

Uczeń: porządkuje etapy procesu glebotwórczego, wymienia czynniki glebotwórcze, rozdziela gleby strefowe i niestrefowe, podaje nazwy stref roślinnych, wskazuje na mapie zasięg występowania głównych stref roślinnych, wymienia gatunki roślin charakterystyczne dla poszczególnych stref roślinnych, wymienia piętra roślinne na przykładzie Alp.	Uczeń: charakteryzuje najważniejsze poziomy glebowe na podstawie schematu profilu glebowego, prezentuje na mapie rozmieszczenie głównych typów gleb strefowych i niestrefowych, podaje cechy głównych stref roślinnych na świecie, porównuje na podstawie schematu piętrowość w wybranych górach świata.	Uczeń: omawia cechy głównych typów gleb strefowych i niestrefowych, charakteryzuje główne typy gleb, opisuje rozmieszczenie i warunki występowania głównych stref roślinnych na świecie, charakteryzuje piętra roślinne na wybranych obszarach górskich, podaje wspólne cechy piętrowości na przykładzie wybranych gór świata.	Uczeń: charakteryzuje procesy i czynniki glebotwórcze, w tym zachodzące na obszarze, na którym jest zlokalizowana szkoła, opisuje czynniki wpływające na piętrowe zróżnicowanie roślinności na Ziemi.	Uczeń: wskazuje zależność między klimatem a występowaniem typów gleb i formacji roślinnych w układzie strefowym, wykazuje zależność szaty roślinnej od wysokości nad poziomem morza.

Wymagania edukacyjne na poszczególne oceny Oblicza geografii 3. Zakres podstawowy

Wymagania na poszczególne oceny				
konieczne (ocena dopuszczająca)	podstawowe (ocena dostateczna)	rozszerzające (ocena dobra)	dopełniające (ocena bardzo dobra)	wykraczające (ocena celująca)
2	3	4	5	6
I. Różnicowanie środowiska przyrodniczego Polski				
Uczeń: • podaje wartość powierzchni Polski oraz długość granic • wymienia i wskazuje na mapie państwa graniczące z Polską • wskazuje współrzędne geograficzne najdalej wysuniętych punktów • wymienia obszary morskie wchodzące w skład terytorium Polski • wymienia na podstawie mapy tematycznej jednostki tektoniczne Europy • podaje przykłady państw europejskich, które leżą w obrębie różnych struktur geologicznych • przedstawia podział dziejów Ziemi na ery i okresy • przedstawia podział surowców mineralnych • wymienia nazwy surowców mineralnych i ich występowanie w regionie, w którym mieszka • wymienia cechy ukształtowania powierzchni Polski • określa, w którym pasie rzeźby terenu jest położony region zamieszkania	Uczeń: • prezentuje na podstawie mapy ogólnogeograficznej charakterystyczne cechy położenia fizycznogeograficznego Polski • przedstawia podział Polski na regiony fizycznogeograficzne i wskazuje te regiony na mapie • prezentuje na podstawie mapy geologicznej przebieg strefy T–T na obszarze Europy • podaje przykłady ważnych wydarzeń geologicznych charakterystycznych dla każdej ery • wskazuje na mapie rozmieszczenie głównych zasobów surowców mineralnych w Polsce • wymienia nazwy surowców mineralnych występujących w regionie, w którym mieszka • odczytuje informacje z krzywej hipsograficznej Polski • wymienia na podstawie mapy zlodowacenia w Polsce i ich zasięgi • omawia na podstawie map klimatycznych i klimatogramów cechy klimatu Polski	Uczeń: • przedstawia charakterystyczne cechy położenia fizycznogeograficznego, matematycznego i geopolitycznego Polski • wymienia i wskazuje na mapie jednostki tektoniczne występujące na obszarze Polski oraz regionu, w którym mieszka • omawia na podstawie tabeli stratygraficznej najważniejsze wydarzenia z przeszłości geologicznej obszaru Polski • omawia znaczenie gospodarcze głównych zasobów surowców mineralnych Polski • przedstawia cechy rzeźby terenu Polski i jej pasowy układ • opisuje na podstawie infografiki formy rzeźby polodowcowej • omawia różnicowanie przestrzenne temperatury powietrza, opadów atmosferycznych i okresu wegetacyjnego w Polsce • porównuje na podstawie mapy klimatycznej zimowe i letnie temperatury powietrza w Polsce • przedstawia przyczyny niedoboru wody w wybranych regionach Polski	Uczeń: • opisuje na podstawie mapy ogólnogeograficznej cechy charakterystyczne terytorium oraz granic Polski • omawia na podstawie tabeli i mapy tematycznej główne cechy budowy platformy wschodnioeuropejskiej • omawia na podstawie map geologicznych i różnych źródeł informacji najważniejsze wydarzenia geologiczne we własnym regionie • wyjaśnia przyczyny zróżnicowania rozmieszczenia surowców mineralnych w Polsce • omawia wpływ budowy geologicznej na ukształtowanie powierzchni Polski • charakteryzuje poszczególne pasy ukształtowania powierzchni Polski • wykazuje wpływ czynników klimatotwórczych na klimat w Polsce • ocenia gospodarcze konsekwencje długości trwania okresu	Uczeń: • ocenia konsekwencje położenia fizycznogeograficznego, matematycznego i geopolitycznego Polski • charakteryzuje na podstawie informacji z różnych źródeł dowolny makroregion w Polsce • opisuje na podstawie mapy tektoniczno-geologicznej Europy budowę geologiczną Polski na tle europejskich jednostek geologicznych • omawia skutki orogenezy hercyńskiej w Europie • wyjaśnia geologiczne uwarunkowania tworzenia się i występowania surowców energetycznych • identyfikuje związki pomiędzy budową geologiczną Polski i własnego regionu a głównymi cechami ukształtowania powierzchni • porównuje ukształtowanie powierzchni w pasie nizin i pasie pojezierzy oraz wyjaśnia przyczyny tych różnic

wymienia czynniki wpływające na klimat Polski wymienia termiczne pory roku podaje na podstawie mapy tematycznej długość okresu wegetacyjnego i jego zróżnicowanie w Polsce wskazuje na mapie wybrane rzeki Polski i podaje ich nazwy podaje na podstawie mapy główne cechy sieci rzecznej w Polsce wymienia największe i najgłębsze jeziora w Polsce i wskazuje je na mapie wymienia na podstawie mapy największe sztuczne zbiorniki wodne w Polsce wyjaśnia znaczenie terminu <i>jeziorność</i> określa położenie Morza Bałtyckiego charakteryzuje linię brzegową Morza Bałtyckiego wskazuje na mapie główne zatoki, wyspy i cieśniny Morza Bałtyckiego	wymienia masy powietrza kształtujące warunki pogodowe w Polsce wskazuje obszary nadwyżek i niedoborów wody w Polsce wymienia główne cechy sieci rzecznej w Polsce wymienia zalety śródlądowego transportu wodnego omawia na podstawie map tematycznych rozmieszczenie jezior w Polsce wskazuje na mapie ogólnogeograficznej przykłady poszczególnych typów jezior omawia czynniki wpływające na temperaturę wód powierzchniowych Morza Bałtyckiego wskazuje najbardziej i najmniej zasolone rejony Morza Bałtyckiego	opisuje asymetrię dorzeczy Wisły i Odry oraz wyjaśnia jej przyczynę porównuje na podstawie fotografii i planów jeziora morenowe i rynnowe oraz podaje ich przykłady opisuje funkcje sztucznych zbiorników wodnych podaje przyczyny różnego zasolenia wód powierzchniowych Morza Bałtyckiego opisuje florę i faunę Morza Bałtyckiego omawia formy ochrony Morza Bałtyckiego	wegetacyjnego w różnych regionach Polski podaje skutki niedoboru wody w wybranych regionach kraju omawia główne typy genetyczne jezior omawia znaczenie przyrodnicze, społeczne i gospodarcze (w tym turystyczne) jezior i sztucznych zbiorników w Polsce ocenia stan środowiska przyrodniczego Bałtyku	przedstawia charakterystykę klimatologiczną wybranego regionu dokonuje na podstawie informacji z różnych źródeł analizy zasobów wodnych w swoim regionie przedstawia perspektywy rozwoju żeglugi śródlądowej w Polsce wyjaśnia, dlaczego północna część Polski ma większą jeziorność niż reszta kraju omawia działania, które przyczyniają się do poprawy środowiska przyrodniczego wód Bałtyku

II. Ludność i urbanizacja w Polsce

Uczeń: podaje aktualną liczbę ludności w Polsce wskazuje na mapie województwa i ich stolice wymienia województwa o wysokim i niskim współczynniku przyrostu naturalnego podaje cechy piramidy wieku i płci ludności Polski podaje aktualną wartość wskaźnika gęstości zaludnienia w Polsce wymienia na podstawie mapy gęstości zaludnienia regiony silnie i słabo zaludnione wymienia obszary o dodatnim i ujemnym współczynniku salda migracji wewnętrznych w Polsce	Uczeń: podaje przyczyny wyludniania się określonych regionów Polski wymienia poszczególne szczeble podziału administracyjnego Polski oblicza współczynnik przyrostu naturalnego porównuje na podstawie wykresu średnią długość życia Polek i Polaków podaje przyczyny zróżnicowania rozmieszczenia ludności w Polsce omawia zróżnicowanie przestrzenne współczynnika salda migracji wewnętrznych w Polsce podaje najważniejsze cechy migracji wewnętrznych w Polsce wymienia czynniki wpływające na aktywność zawodową ludności podaje różnice między miastem a wsią	Uczeń: omawia na podstawie wykresu zmiany liczby ludności Polski analizuje zmiany liczby ludności w miastach i na wsiach omawia na podstawie mapy cechy podziału administracyjnego Polski analizuje na podstawie wykresu zmiany współczynnika przyrostu naturalnego ludności w Polsce podaje przyczyny starzenia się polskiego społeczeństwa wymienia główne bariery osadnicze na obszarze Polski omawia przyczyny migracji wewnętrznych w Polsce wyjaśnia zmiany kierunków migracji wewnętrznych w Polsce	Uczeń: wyjaśnia przyczyny zmian liczby ludności Polski w latach 1946–2019 omawia na podstawie mapy zmiany liczby ludności w poszczególnych województwach przedstawia konsekwencje zmian liczby ludności Polski przedstawia zróżnicowanie współczynnika przyrostu naturalnego według województw omawia przyczyny małej liczby urodzeń w Polsce omawia główne cechy struktury demograficznej Polski według płci i wieku	Uczeń: omawia przyczyny zmian liczby ludności w swoim województwie w XXI w. prognozuje skutki współczesnych przemian demograficznych w Polsce dla rozwoju społeczno-gospodarczego kraju wyjaśnia zmiany kształtu piramidy wieku i płci ludności Polski omawia skutki nierównomiernego rozmieszczenia ludności w Polsce opisuje przykłady wpływu ruchów migracyjnych na rozmieszczenie ludności w Polsce wykazuje zależność struktury zatrudnienia od poziomu rozwoju

wymienia największe skupiska Polonii na świecie posługuje się terminami: <i>aktywny zawodowo, bierny zawodowo, bezrobotny, stopa bezrobocia</i> wyjaśnia znaczenie terminu <i>współczynnik aktywności zawodowej</i> wymienia ekonomiczne grupy wiekowe ludności wymienia podstawowe jednostki osadnicze posługuje się terminem <i>wskaźnik urbanizacji</i> podaje nazwy największych miast Polski podaje przykłady aglomeracji monocentrycznych i policentrycznych w Polsce wymienia województwa wysoko i nisko zurbanizowane	prezentuje na podstawie mapy tematycznej przestrzenne zróżnicowanie wskaźnika urbanizacji w Polsce wymienia główne funkcje miasta i podaje ich przykłady charakteryzuje osadnictwo wiejskie w Polsce	podaje główne kierunki współczesnych emigracji Polaków oblicza współczynnik przyrostu rzeczywistego analizuje na podstawie danych statystycznych strukturę zatrudnienia w Polsce porównuje strukturę zatrudnienia we własnym województwie ze strukturą zatrudnienia w Polsce określa przyczyny bezrobocia w Polsce omawia najważniejsze cechy sieci osadniczej Polski przedstawia czynniki rozwoju miast opisuje współczesne funkcje wsi	omawia na podstawie map tematycznych wpływ czynników przyrodniczych i pozaprzyrodniczych na rozmieszczenie ludności w Polsce przedstawia pozytywne i negatywne skutki migracji zagranicznych Polaków analizuje przyrost rzeczywisty ludności Polski w przedziale czasowym porównuje na podstawie wykresu współczynnik aktywności zawodowej Polski z wartościami dla wybranych krajów wyjaśnia przyczyny zmian struktury zatrudnienia ludności Polski omawia zróżnicowanie przestrzenne stopy bezrobocia w Polsce analizuje wskaźnik urbanizacji w Polsce i podaje przyczyny jego zróżnicowania charakteryzuje czynniki wpływające na współczesne przemiany polskich miast omawia przyczyny zmian w osadnictwie wiejskim w Polsce	gospodarczego poszczególnych regionów w naszym kraju omawia sytuację na rynku pracy we własnej miejscowości (gminie, powiecie) określa wpływ przemian społeczno-gospodarczych na procesy urbanizacyjne i osadnictwo wiejskie w Polsce

III. Gospodarka Polski

Uczeń: wymienia na podstawie mapy obszary o najkorzystniejszych warunkach dla rozwoju rolnictwa w Polsce wyjaśnia znaczenie terminu <i>rolnictwo ekologiczne</i> wymienia mocne i słabe strony rolnictwa ekologicznego	Uczeń: przedstawia regionalne zróżnicowanie przyrodniczych warunków rozwoju rolnictwa w Polsce prezentuje na podstawie wykresu strukturę wielkościową gospodarstw rolnych w Polsce omawia cechy systemu rolnictwa ekologicznego w Polsce	Uczeń: omawia przyrodnicze i pozaprzyrodnicze czynniki rozwoju rolnictwa w Polsce analizuje udział i miejsce Polski w produkcji wybranych artykułów rolnych w Unii Europejskiej przedstawia przyczyny rozwoju rolnictwa ekologicznego	Uczeń: ocenia przyrodnicze warunki rozwoju rolnictwa we własnym regionie charakteryzuje wybrane regiony rolnicze w Polsce wskazuje cele certyfikacji i nadzoru żywności produkowanej	Uczeń: analizuje wpływ czynników przyrodniczych i pozaprzyrodniczych na możliwości przemian strukturalnych w rolnictwie Polski przedstawia pozytywne i negatywne skutki rozwoju rolnictwa ekologicznego w Polsce

• podaje liczbę gospodarstw ekologicznych w poszczególnych województwach • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>system wolnorynkowy, prywatyzacja</i> • wyjaśnia znaczenie terminu <i>innovacyjna gospodarka</i> • wymienia główne działy i wyroby przemysłu zaawansowanych technologii w Polsce • wymienia najważniejsze rodzaje transportu w Polsce • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>węzeł transportowy, terminal transportowy</i> • wymienia główne węzły i terminale transportowe w Polsce • wymienia najważniejsze porty handlowe, pasażerskie i rybackie w Polsce • wymienia towary przetwarzane w polskich portach handlowych • wymienia walory przyrodnicze i kulturowe Polski • wyjaśnia znaczenie terminu <i>infrastruktura turystyczna</i>	• porównuje na podstawie wykresu liczbę gospodarstw ekologicznych oraz powierzchnię ekologicznych użytków rolnych w Polsce • omawia cechy polskiego przemysłu przed 1989 r. • podaje cechy przemysłu zaawansowanych technologii w Polsce • omawia zróżnicowanie przestrzenne gęstości dróg według województw w Polsce • wskazuje na mapie Polski główne drogi wodne – rzeki, kanały • wymienia warunki rozwoju transportu wodnego • przedstawia cechy polskiej gospodarki morskiej • wymienia polskie obiekty znajdujące się na <i>Liście światowego dziedzictwa UNESCO</i> • wymienia główne rodzaje zabytków kultury materialnej i niematerialnej	• przedstawia i rozpoznaje oznakowanie żywności ekologicznej • podaje przyczyny przemian strukturalnych w przemyśle Polski po 1989 r. • omawia zmiany zatrudnienia w przemyśle według sektorów własności w Polsce • przedstawia rozmieszczenie ośrodków przemysłu zaawansowanych technologii w Polsce • podaje przyczyny zmian w polskim transporcie • omawia zróżnicowanie sieci kolejowej w Polsce • charakteryzuje transport lotniczy w Polsce • porównuje na podstawie mapy ruch pasażerski w polskich portach lotniczych • omawia współczesne znaczenie morskich portów pasażerskich w Polsce • omawia strukturę przeładunków w głównych portach handlowych Polski • przedstawia czynniki warunkujące rozwój turystyki w Polsce • prezentuje na podstawie mapy zagospodarowanie turystyczne w różnych regionach Polski	w ramach systemu rolnictwa ekologicznego w Polsce • charakteryzuje skutki przemian strukturalnych w przemyśle Polski po 1989 r. • omawia na podstawie informacji z różnych źródeł wartość nakładów na działalność badawczo-rozwojową oraz ich dynamikę w Polsce • uzasadnia potrzebę rozwijania nowoczesnych działów przemysłu • przedstawia przyczyny nierównomiernego rozwoju sieci kolejowej w Polsce • omawia rolę transportu w krajowej gospodarce • określa rolę transportu przesyłowego dla gospodarki Polski • charakteryzuje przemysł stoczniowy w Polsce • przedstawia stan rybactwa i przetwórstwa rybnego w Polsce • omawia znaczenie infrastruktury turystycznej i dostępności komunikacyjnej dla rozwoju turystyki • omawia rolę turystyki w krajowej gospodarce • ocenia walory przyrodnicze i kulturowe dla rozwoju turystyki wybranego regionu w Polsce	• ocenia wpływ przystąpienia Polski do Unii Europejskiej na rozwój przemysłu w naszym kraju • przedstawia hipotezy dotyczące perspektyw rozwoju przemysłu zaawansowanych technologii w Polsce • omawia znaczenie głównych węzłów i terminali transportowych w gospodarce kraju • opisuje specjalizacje polskich portów morskich • określa perspektywy rozwoju gospodarki morskiej w Polsce • określa znaczenie lotnictwa w komunikacji krajowej i międzynarodowej • wykorzystuje mapę i odbiornik GPS do opisanie atrakcji turystycznych na wybranej trasie

IV. Stan środowiska i jego ochrona w Polsce

Uczeń: • wymienia źródła zanieczyszczeń powietrza w Polsce • podaje przyczyny powstawania smogu	Uczeń: • przedstawia wielkość emisji ważniejszych zanieczyszczeń powietrza w Polsce • podaje przyczyny zanieczyszczenia wód powierzchniowych i podziemnych	Uczeń: • charakteryzuje na wybranych przykładach zanieczyszczenie powietrza atmosferycznego w Polsce	Uczeń: • wymienia sposoby ograniczenia zanieczyszczenia atmosfery	Uczeń: • wykorzystuje aplikację GIS do analizy stanu zanieczyszczenia powietrza w swoim regionie

• wymienia miasta w Unii Europejskiej najbardziej zanieczyszczone pyłami• wymienia rodzaje odpadów stanowiące zagrożenie dla środowiska• wyjaśnia główne motywy ochrony przyrody w Polsce• wymienia formy ochrony przyrody w Polsce• podaje na podstawie danych statystycznych liczbę obiektów będących poszczególnymi formami ochrony przyrody	• wskazuje na mapie przykłady parków narodowych, krajobrazowych i obszarów chronionego krajobrazu w Polsce	• przedstawia konsekwencje emisji zanieczyszczeń powietrza• wymienia przyczyny degradacji gleb• opisuje walory wybranych parków narodowych• wymienia proekologiczne działania na rzecz ochrony środowiska przyrodniczego	• analizuje produkcję odpadów przemysłowych i komunalnych w Polsce według województw• wyjaśnia różnice w sposobie ochrony przyrody w parkach narodowych i rezerwach przyrody• wymienia przykłady współpracy międzynarodowej na rzecz ochrony przyrody	• uzasadnia konieczność podejmowania globalnych działań na rzecz ochrony atmosfery• uzasadnia konieczność własnych działań na rzecz ochrony środowiska przyrodniczego